

Великобичківська селищна рада

ЗВІТ

**стратегічної екологічної оцінки
Стратегії розвитку Великобичківської селищної
територіальної громади до 2027 року та
Плану заходів на 2024-2027 роки
з реалізації Стратегії розвитку Великобичківської селищної
територіальної громади до 2027 року
(Звіт СЕО СРПЗ)**

Зміст

Перелік скорочень

1. Вступ. Основні цілі Звіту СЕО СРПЗ та його зв'язок з іншими документами державного планування.....	5
2. Характеристика поточного стану довкілля Великобичківської ТГ. Особливості розташування, природно-ресурсного та інфраструктурного потенціалу.....	7
3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу негативних (шкідливих) чинників.....	19
4. Екологічні проблеми, у т.ч. ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Великобичківської ТГ, зокрема територій з природоохоронним статусом.....	22
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у т.ч. пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються СРПЗ.....	26
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, які стосуються СРПЗ.....	27
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків для довкілля виконання СРПЗ.....	29
8. Ускладнення, що мають місце для більш повного і глибокого здійснення стратегічної екологічної оцінки СРПЗ.....	30
9. Заходи, передбачені для моніторингу наслідків впливу на довкілля виконання СРПЗ, у т.ч. для здоров'я населення (в частині даних СЕО).....	30
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (в частині даних СЕО).....	31
11. Висновки (Резюме нетехнічного характеру інформації).....	31

Перелік використаних і цитованих джерел інформації

Додатки:

1. Заява про визначення обсягу СЕО проекту СРПЗ.....	35
2. Проєкт сценаріїв соціально-економічного розвитку Великобичківської ТГ на період 2024-2030 років.....	41
3. SWOT-аналіз стратегії розвитку Великобичківської ТГ.....	49

Перелік скорочень

СРПЗ – Стратегія розвитку Великобичківської селищної територіальної громади до 2027 року та План заходів на 2024-2027 роки з реалізації Стратегії розвитку Великобичківської селищної територіальної громади до 2027 року

СЦ – Стратегічні цілі

ОЦ – Оперативні цілі

ОП – Оперативні завдання

Регіональний і місцевий розвиток

РСР - Регіональна стратегія розвитку

СЕО - стратегічна екологічна оцінка

ДДП - документ державного планування

ЦОВВ - центральний орган виконавчої влади

ОВВ - орган виконавчої влади

ОМС - орган місцевого самоврядування

ОВА - обласна військова адміністрація

РВА - районна військова адміністрація

ДРП - державна регіональна політика

ДСРР - Державна стратегія регіонального розвитку

ДССУ - Державна статистична служба України

ДФРР - Державний фонд регіонального розвитку

ПЕСР - програма економічного і соціального розвитку

ТГ - територіальна громада

АТУ - адміністративно-територіальний устрій

АТО - адміністративно-територіальна одиниця

ВВП - валовий внутрішній продукт

ВРП - валовий регіональний продукт

ТКС - транскордонне співробітництво

ЄІС - Європейський інструмент сусідства

ЗД - зачеплена держава

ДП - держава походження

МТД - міжнародна технічна допомога

СПП - стратегії, плани і програми

ЖКГ - житлово-комунальне господарство

ДСНС - Державна служба з надзвичайних ситуацій

БУВР - басейнове управління водних ресурсів

НС - надзвичайна ситуація

ГІС - геоінформаційні системи

МГЕС - малі і міні гідроелектростанції

ГЕП - гідроенергетичний потенціал

ВЕП - вітроенергетичний потенціал

ВЕС - вітроенергетична станція

ГТВП – геотермальний водний потенціал

Екологічний стан територій

ВРПВ - відновлювальні ресурси прісних вод

ТПВ - тверді побутові відходи

МВВ - місце видалення відходів

ПЗРВ - пункти захоронення радіоактивних відходів

ПЗФ - природно-заповідний фонд

ДВЗ - доречні і вірогідні заходи

ІПБ - індекс продовольчої безпеки

ІСОЗ - індекс стану та охорони здоров'я

ІЕВР - індекс експлуатації водних ресурсів

ДІВ - джерела іонізуючого випромінювання

ХЗЗР - хімічні засоби захисту рослин

ІЗА - комплексний індекс забруднення атмосферного повітря

ІЕВР - індекс експлуатації водних ресурсів

МКВД - моніторинговий комітет впливу на довкілля

ПСІП - позаплановий стратегічний інвестиційний проект

ГДК - гранично допустима концентрація

ГДК-СД - середньодобова ГДК

ГДК-МП - максимально-разова ГДК

СОЗ - стійкі органічні забруднювачі

ПАВ - поліциклічні ароматичні вуглеводні

ПФВ - перфторвуглеводні

ДГР - джерело генерації радіосигналу

ЧКУ - Червона книга України

ЄЧС - Європейський червоний список

ІВР – інвазійні види рослин

ЕПЗО – Екологічний паспорт Закарпатської області

1. ВСТУП. ОСНОВНІ ЦІЛІ ЗВІТУ СЕО СРПЗ ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку був ухвалений Верховною Радою України 20 березня 2018 р. Цей закон визначає стратегічну екологічну оцінку (СЕО) загалом у процедурному аспекті: **СЕО - це процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування (ДДП) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків.** Така визначена Законом процедура включає: визначення обсягу СЕО; складання Звіту СЕО; проведення громадського обговорення та консультацій (у тому числі, за потреби, транскордонних консультацій); врахування у ДДП спеціально розробленого для нього Звіту про СЕО, а також - результатів громадського обговорення та консультацій; інформування про затвердження ДДП.

Важливе значення має і змістовне визначення Законом СЕО: це систематичний процес виявлення імовірних екологічних наслідків ДДП - пропонувані стратегії, планів і програм (СПП), їх урахування під час ухвалення рішень, які стосуються цих СПП.

Отже, метою СЕО є всестороннє сприяння врахуванню екологічних підходів і екологічного мислення у процесах підготовки та ухвалення СПП для випереджаючого забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння збалансованому (сталому) розвитку територій (регіонів, субрегіонів) та поселень (міст, селищ і сіл і їх урбанізованих агломерацій).

В нашому випадку йдеться про територію Великобичківської ТГ, станом на листопад 2023 року.

Відмітними особливостями СРПЗ в якості ДДП є те, що цей документ аналізує як основні тенденції, проблеми і сценарії соціально-економічного розвитку регіону, так і визначає Бачення, Місію, Стратегічну мету, Стратегічні (СЦ) і Оперативні цілі (ОЦ) та Оперативні завдання (ОЗ) розвитку Великобичківської ТГ на період 2024-2027 рр., тобто, на короткострокову перспективу у 4 роки. При цьому, на попередній період регіонального стратегічного планування в Україні 2016 - 2020 рр. випало впровадження як підходів нової державної регіональної політики (ДРП) та її фінансового інструменту - Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР), так і реформи системи територіальної організації влади в Україні. Ця важлива і базова реформа впроваджувалась через схвалення Урядом у квітні 2014 року Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні і низки законів т.зв. «децентралізаційної реформи» з формуванням міських, селищних і сільських спроможних об'єднаних територіальних громад (ОТГ), а також - супроводжувалась реформними змінами у сферах публічних фінансів та бюджетування освіти, охорони здоров'я, надання адміністративних послуг, земельних відносин тощо.

Зауважимо також, що на кінець 2017 року припало і введення в дію нового, також європейського типу, Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», а в лютому 2019 року було прийнято новий Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2027 року».

Для Закарпаття з його найвищою залісненістю території серед інших регіонів України (близько 51%) та особливо цінною гірською природою важливими є прийняття перших законодавчих і нормативних актів екологічного і природоохоронного спрямування уже після президентських і парламентських виборів 2019 року: Указу Президента України «Про деякі заходи щодо збереження лісів та раціонального використання лісових ресурсів» від 9 липня 2019 року №511/2019 та Указу Президента України «Про розвиток регіону українських Карпат» від 22 липня 2019 року №543/2019.

Звіт СЕО СРПЗ, як зазначалось вище, стосується систематичного процесу виявлення імовірних екологічних наслідків для пропонованого проєкту взаємопов'язаних ДДП – Стратегії розвитку Великобичківської селищної ТГ до 2027 року та Плану заходів з її реалізації на 2024-2027 роки (СРПЗ). Зауважимо, також що належний методологічний підхід та якість аналізованого в розрізі законодавства СЕО проєкту СРПЗ забезпечувались спільними та координованими зусиллями створеної у Великобичківській ТГ робочої групи з розробки проєкту СРПЗ, а також зусиллями супроводжуючих розробку висококваліфікованих експертів Проєкту «Стратегічний аналіз і рекомендації з розширення можливостей органів місцевого самоврядування і громад за допомогою стратегічних документів», реалізація якого стала можливою завдяки Агентству США з міжнародного розвитку (USAID) та щирій підтримці американського народу через Проєкт USAID «ГОВЕРЛА». Зазначена співпраця і на розробку даного Звіту СЕО проєкту СРПЗ.

Насамкінець зазначимо, що на стадії оприлюднення Великобичківською селищною радою Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проєкту СРПЗ (реєстраційний номер справи в єдиному реєстрі №10-11-3297-23) на вказаному контактну електронну скриньку надійшов лист №2204/02-01 від 13.11.2023р. із зауваженнями та пропозиціями Департаменту екології та природних ресурсів Закарпатської обласної військової адміністрації, які враховані у даному Звіті СЕО СРПЗ Великобичківської ТГ на період до 2027 року.

Також на контактну електронну скриньку надійшов лист із зауваженнями та пропозиціями за №263/06-3/6 від 17.11.2023р. від Департаменту охорони здоров'я Закарпатської ОВА, які враховані у даному Звіті СЕО СРПЗ Великобичківської ТГ до 2027 року.

Під час розроблення даного Звіту СЕО СРПЗ Великобичківської ТГ на період до 2027 року також виявлено, що як Стратегія розвитку Великобичківської селищної ТГ до 2027р., так і План заходів на 2024-2027 роки з її реалізації повністю відповідають чинним Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року і Регіональній стратегії розвитку Закарпатської області на 2021-2027 рр.

2. Характеристика поточного стану довкілля Великобичківської ТГ. Особливості розташування, природно-ресурсного та інфраструктурного потенціалу. (за даними тексту проєкту СРПЗ Великобичківської ТГ)

2.1 Розташування

Великобичківська територіальна громада знаходиться в Рахівському районі Закарпатської області України, утворена у 2020 році шляхом об'єднання Великобичківської та Кобилецько-Полянської селищних, а також Верхньоводянської, Водицької, Косівсько-Полянської, Лужанської та Росішківської сільських рад Рахівського району.

Загалом, Великобичківська територіальна громада об'єднала в собі 9 населених пунктів, з яких 2 – селища міського типу та 7 сіл: смт. Великий Бичків, смт. Кобилецька Поляна, с. Верхнє Водяне, с. Стримба, с. Водиця, с. Плаюць, с. Косівська Поляна, с. Луг, с. Росішка.

Карта Великобичківської територіальної громади представлена на Рисунку 2.1.

Рисунок 2.1. Карта Великобичківської селищної територіальної громади
Джерело: <https://decentralization.gov.ua/newgromada/3845/map>

Адміністративним центром громади є селище міського типу **Великий Бичків**, що розташоване у мальовничій улоговині біля підніжжя Карпатських гір, на

правому березі швидкоплинної ріки Тиса при впадінні в неї гірської річки Шопурки, за 35 км від районного центру (Рахова), за 176 км від обласного центру (Ужгорода) та за 29 км від Центру Європи (околиця с. Ділове), за 12 км від залізничної станції Солотвино.

Громада має відносно низьку густоту заселення: на одного мешканця припадає майже 2 га площі громади. Площа громади – 57462,2 га, населення – 29521 мешканець, відстань до обласного центру (Ужгород) – 172 км, а до обласного центру сусідньої області (Івано-Франківськ) – 171 км. Проте населення розташоване нерівномірно по території громади – майже все зосереджено у південній її частині. Більша частина території громади вкрита лісами на гірських територіях (Карпатський біосферний заповідник). Всі населені пункти громади, за винятком її адміністративного центру, мають статус гірських.

Великобичківська територіальна громада знаходиться безпосередньо на кордоні з Румунією, проте митних переходів на її території поки немає. Зараз ідуть перемовини про відновлення транспортного сполучення між Україною і Румунією в смт. Великий Бичків і с. Луг з історичними частинами цих сіл, які знаходяться на іншому березі р. Тиса і тепер є частиною Румунії.

Громада межує із такими територіальними громадами: Рахівська міська ТГ (на сході); Солотвинська селищна ТГ (на південному заході), Дубівська селищна ТГ (на заході), Усть-Чорнянська селищна ТГ (на півночі), Ясінянська селищна ТГ (на півночі).

Через Великий Бичків проходять маршрути автотранспортних засобів, що здійснюють міжрегіональне (на Львів, Тернопіль, Івано-Франківськ, Чернівці тощо) та міжнародне перевезення пасажирів (на Прагу, Братиславу, Відень тощо) автошляхом Н-09 (через територіальну громаду пролягає 10,4 км цієї дороги). Протяжність місцевих автодоріг громади складає 60,9 км. Близько до Великого Бичкова знаходяться також дві залізничні станції – Солотвино (12 км) і Рахів (39 км) – із сполученням до міст Київ, Харків, Одеса, Миколаїв, Львів.

Природно-ресурсний потенціал громади

Великобичківська ТГ має великий природно-ресурсний потенціал (рис. 2.2).

79 % території громади вкривають високопродуктивні ліси. Тут зосереджена третина видового складу флори України, поширено майже 300 видів лікарських рослин, половина червонокнижних видів рослин і тварин Карпат. На скелях Близниць та Кузьова росте кілька десятків рослин, які в Україні ніде більше не трапляються, у тому числі едельвейс (шовкова косиця).

Ліси перебувають у державній власності і використовуються профільним державним підприємством, Карпатським біосферним заповідником для ведення господарської діяльності. Унікальні праліси та високогірні лучні системи належать до найцінніших екосистем планети і Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО.

Рисунок 2.2. Природно-ресурсний потенціал Великобичківської ТГ

Джерело: дані громади

На території громади багато чистих річок, лісів, полонин, червонокнижних рослин, тварин, видів риб, лікарських рослин. Багато родовищ будівельних матеріалів та інших корисних копалин. Проте використати ці ресурси для економічного розвитку на території громади доволі складно, через природозахисні обмеження. Посилення обмежень на вирубку лісів призводить до зростання ціни на деревину. Місцеві деревообробні підприємства вимушені були закритися, оскільки не змогли платити таку високу ціну як зовнішні покупці за місцеву деревину.

Клімат є помірно континентальним з достатнім і надлишковим зволоженням, нестійкою весною, не дуже спекотним літом, теплою осінню і м'якою зимою. Середньорічна швидкість вітру у різних місцях становить 1,2 – 2,4 м/с. Середньомісячна багаторічна температура січня у горах становить – 7,80 °С, тоді як у низині тільки – 3,10 °С, а влітку 11 – 14 °С у високогір'ї і 20-21 °С на низині. В залежності від висотного місцеположення території змінюється кількість опадів. Середньорічні опади в низинній зоні становлять 600-800 мм, а в горах – 1000 – 1500 мм (у рік високої водності до 2500 мм).

Земельний фонд

Структура земельного фонду Великобичківської громади яскраво демонструє переважання лісових земель у громаді (79,30 % – рис. 1.4), а землі сільськогосподарського призначення становлять лише 18,59% у загальній частці земель. Проте ці землі досить високої якості (60% чорноземи).

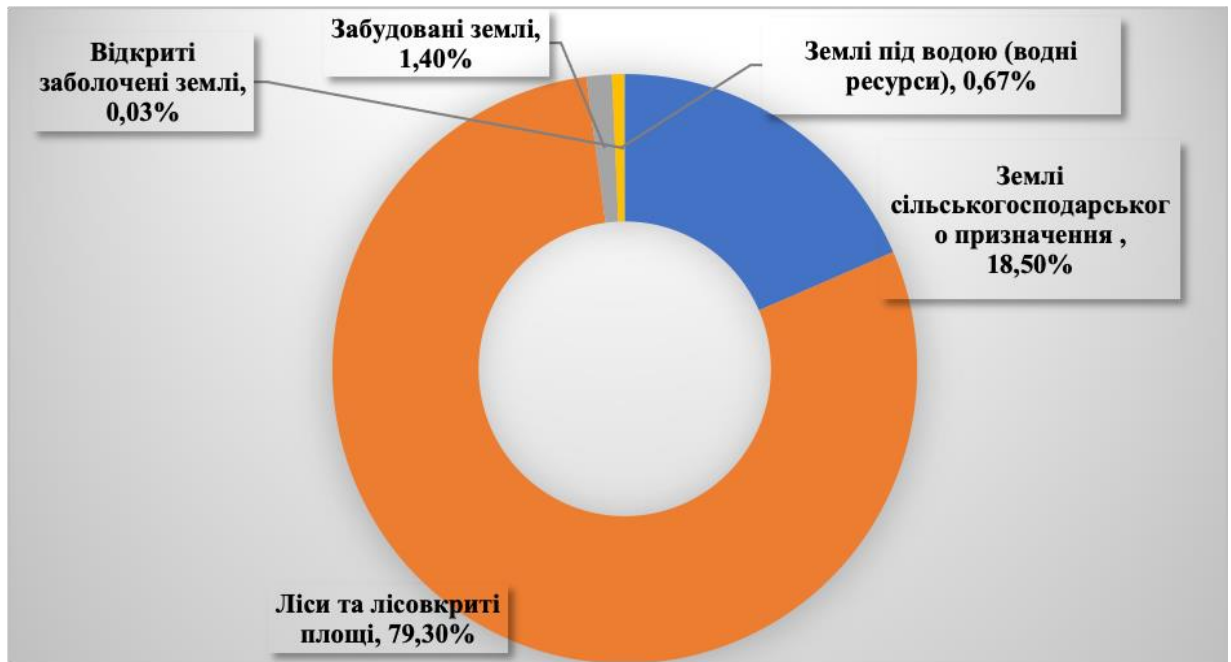

Рисунок 1.4. Структура земельного фонду Великобичківської ТГ

Джерело: дані громади

Природні ресурси

Привабливими для інвесторів можуть бути проекти з використання місцевих природних ресурсів, зокрема: видобутку глини та виробництво виробів з глини, добування вапняків та випалювання негашеного вапна, використання потенціалу родовищ мінеральної води.

Охорона навколишнього природного середовища і раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки суспільства і збереження природного середовища життєдіяльності населення є головними умовами стійкого економічного та соціального розвитку громади.

Великий природно-ресурсний потенціал є потенційною основою для розвитку туризму. Вже сьогодні туристів приваблюють:

- ботанічний заказник «Арніка», розташований на схід від смт Кобилецька Поляна;

- ботанічна пам'ятка природи «Секвоя» (Мамонтові дерева, вік деяких з них - 100 років);

- лісовий заказник «Діброва» площею 712 га, розташований на північ від смт Великий Бичків, на правобережжі річки Шопурки

- Полонсько-Кузійський водоспад: однокаскадний, заввишки 2 м, утворений у пригирловій частині струмка, який тече південно-західними схилами гори Полонська (1080 м.);

- гора Кобила I Кобилецький перевал. Гора висотою 1177 м над рівнем моря. Західні, південні та східні схили гори дуже круті, лише північний схил переходить у пологу перемичку, яка продовжується хребтом. З перевалу відкриваються чудові краєвиди на довколишні гори.

- гора Апецька - належить до острівних гір та не пов'язана з жодним хребтом

чи гірським масивом.

- *Кузійський заповідний масив* - заповідна територія у складу Карпатського біосферного заповідника. У південній частині масиву розташована смуга юрських мармуроподібних вапняків, що утворили численні скелі, серед яких виділяється скеля Соколине Бердо.

- *покинуті залізородні штольні*, які залишили по собі геологи, що в шістдесятих роках проводили тут геологорозвідувальні роботи (в пошуку золота та інші кольорові метали).

- *гора Кимпа / Темпа*: схили стрімкі, вкриті лісами; вершина лише місцями незаліснена.

Характеристика населення та трудових ресурсів

Населення Великобичківської громади багатоетнічне. Чисельність населення громади у 2022р. складала 29521 осіб. Переважають українці, проте існують населені пункти з великою кількістю румун (с. Плаюць – 937 осіб) та угорців (смт. Великий Бичків, смт. Кобилецька Поляна). У Косівській Полянці компактно проживає етнічна група українців – гуцули. В смт. Кобилецька Поляна близько 15% – угорці. Школи угорської нема, проте є угорські початкові класи.

Через складний гірський рельєф територія громади відзначається низькою густиною населення на км², як і в цілому по Рахівському районі (рис. 1.5).

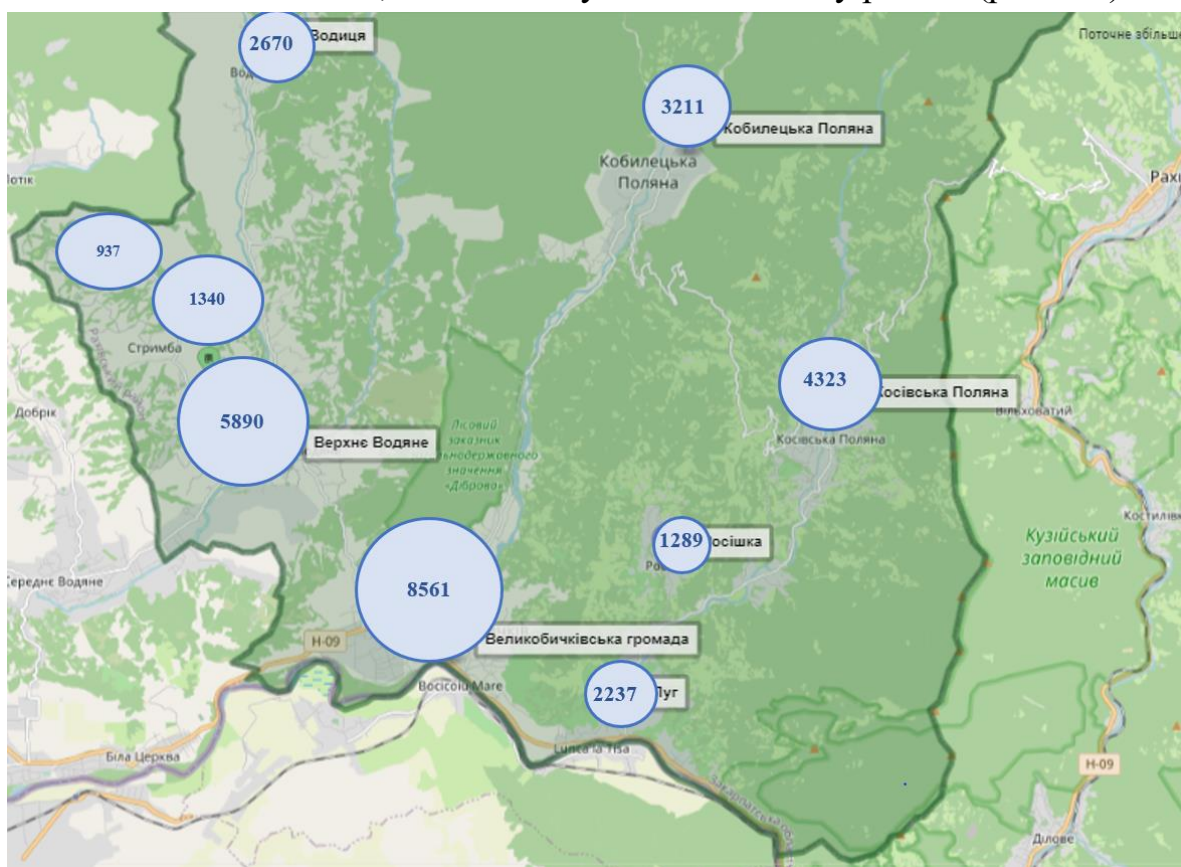

Рисунок 1.5. Чисельність мешканців в населених пунктах Великобичківської ТГ, осіб

Джерело: дані громади

Найбільша кількість мешканців проживає в адміністративному центрі –

сmt. Великий Бичків (8561 осіб) та с. Верхнє Водяне (5890 осіб), на 3-му місці по населенню – с. Косівська Поляна (4323). Найменший населений пункт – с. Плаюць (937 осіб).

За останні 5 років спостерігається негативні демографічні тенденції в громаді. У 2021р. народжених на 5,5% менше порівняно з народженими в 2020р., в 2022р. – на 30,4 % менше порівняно з 2021р. Народжені у 2021р. становлять лише 57,11 % від кількості померлих, народжені у 2022р. – 52,5 % від кількості померлих. Найбільший від'ємний природній рух населення відбувся у 2021 році і склав (– 193 особи).

Працездатне населення у 2021 році становило 54,5% від загальної кількості мешканців громади, у 2022 році цей відсоток зменшився на 2 % – до 52,5% відповідно. Для порівняння відсоток працездатного населення в Закарпатській області становить 68,16 %.

На негативний природний приріст накладається негативна тенденція з виїздом місцевих мешканців за кордон. Мала кількість привабливих робочих місць завжди була притаманна гірським районам. У зв'язку з війною, багато осіб обрало громаду, яка знаходиться у відносно безпечному регіоні, як нове місце проживання. Тому загальне сальдо міграції є позитивним. Проте, якщо колись працездатні особи виїжджали за кордон на заробітки, то з початком війни працездатне населення виїжджає на постійне проживання закордоном, забираючи з собою дітей та батьків.

Щодо структури зайнятості, найбільша кількість мешканців громади зайняті в освіті (29,53%), промисловості (18,17%), гуртовій і роздрібній торгівлі (15,14%) та сільському господарстві (13,63%), інші сфери займають разом 23,5%. Найменше зайнятих – в операціях з нерухомістю та фінансовій діяльності.

Середня заробітна плата за 2022р. у громаді становила 11540 грн., що практично відповідає середньому розміру з/п по Рахівському району і на 14% менше середньої з/п по Закарпатській області за цей рік. Водночас, хоча середні заробітні плати по області вищі, в Великобичківській громаді є окремі сфери, де рівень заробітної плати суттєво вигідніше суттєво вищий за аналогічний показник по регіону ("Операції з нерухомістю", "Транспорт і зв'язок", "Гуртова та роздрібна торгівля та торгівля ТЗ", "Готелі та ресторани").

Наявна інфраструктура

Автомобільний транспорт – це єдиний вид пасажирських перевезень в даній громаді. Найближче залізничне сполучення знаходиться у Рахові, проте до центру громади (сmt. Великий Бичків) автомобільними шляхами це займає близько 35 км. Разом з тим, завдяки вигідному територіальному місцезнаходженню на автошляху Н-09 Мукачево – Львів через сmt. Великий Бичків проходять маршрути автотранспортних засобів, що здійснюють міжрегіональне (на Львів, Тернопіль, Івано-Франківськ, Чернівці тощо) та міжнародне перевезення пасажирів (на Прагу, Братиславу, Відень тощо).

Послуги поштового зв'язку надаються двома операторами: ДП «Укрпошта» (у переважній більшості населених пунктів) та ТОВ «Нова пошта» (в сmt. Великий

Бичків, с. Косівська Поляна, с. Верхнє Водяне).

Послуги фіксованого доступу (технології – ADSL, FTTx, LAN) до мережі Інтернет надають 5 провайдерів. Водночас, громада покрита також якісним зв'язком 4G від 4-х провайдерів України: Київстар, Vodafone, Lifecell та Тримоб.

Житлово-комунальне господарство

Житловий фонд громади на 99 % складається з приватних будинків. Житлово-комунальне обслуговування Великобичківської громади забезпечується двома комунальними підприємствами – КП «Великобичківське ВЖКП» та КП «Кобилецько-Полянське ВЖКП». Дані підприємства надають послуги з водопостачання та водовідведення, благоустрою та вивозу ТПВ (разом з ТОВ «Екобат Шураві»).

В громаді є проблеми з якісним водопостачанням. Для водопостачання використовують поверхневу воду з річок, проте очисні споруди, через які вода далі подається мешканцям дуже зношені, частина з них не працює. Мережеві системи водопостачання (протяжність – 4,6 км) та водовідведення (протяжність – 2 км) також зношені і потребують капітальної реконструкції, відбуваються великі втрати води. Левова частка житлового фонду залишається поза можливістю користування послугами централізованого водопостачання і не є канаізованою.

Водночас, з кожним роком зростає проблема зменшення обсягів поверхневих вод. Найбільше ця проблема стосується с. Верхнє Водяне, де були випадки, що для боротьби з пожежею не було можливості набрати достатні обсяги води.

Налагоджений механізм збору і утилізації на сертифікованому полігоні твердих побутових відпадків, однак поки що лише близько 20% населення охоплено договорами на вивезення ТПВ. На базі місцевого підприємства ТОВ «Екобат Шураві» впроваджується системний підхід до роздільного сортування сміття за видами: папір – скло – пластик: мережа відповідних об'єктів постійно розширюється.

Соціальна інфраструктура

Освіта

Інфраструктура закладів освіти Великобичківської територіальної громади представлена 14 закладами загальної середньої освіти та 15 закладами дошкільної освіти (табл. 2.1). Матеріально-технічна база навчальних закладів потребує суттєвого оновлення.

За окремими випадками, школи укомплектовані вчителями, спостерігається лише у деяких закладах брак вчителів точних дисциплін та іноземної мови. Одночасно багато вчителів, насамперед молодих і насамперед, перебувають за кордоном і, у разі затягування війни, можуть вже не повернутися працювати в школах.

Таблиця 2.1. Показники діяльності дошкільних закладів освіти та закладів загальної освіти Великобичківської ТГ

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Кількість дошкільних закладів, одиниць	15	15	15	15	15
Кількість дітей в дошкільних закладах, осіб	773	758	691	612	503
Кількість педагогічного персоналу дошкільних закладів, осіб	81	79	82	80	80
Завантаженість дошкільних закладів (дітей на 100 місць)	110%	108%	99%	87%	72%
Кількість загальноосвітніх навчальних закладів, одиниць	14	14	14	14	14
Кількість учнів у загальноосвітніх навчальних закладах, осіб	4094	3979	4303	4367	4011
Кількість вчителів у загальноосвітніх навчальних закладах, осіб	542	540	546	537	494

Динаміка кількості дітей у дошкільних закладах має сталу тенденцію до зменшення (з 773 у 2018 році до 503 у 2022 році. Водночас, такої тенденції до 2022 року не спостерігалось – лише у минулому році їхня кількість суттєво зменшилась: з 4367 до 4011. Передусім, це відбулось внаслідок міграції сімей з дітьми закордон (як реакція на повномасштабну агресію РФ).

Охорона здоров'я

Інфраструктуру системи охорони здоров'я у Великобичківській громаді формують 16 закладів охорони здоров'я, а саме: 3 фельдшерсько-акушерських пунктів, 10 амбулаторії загальної практики сімейної медицини, 1 лікарня, 2 станції швидкої допомоги. Загалом первинна ланка надання медичної допомоги сама себе забезпечує, громада лише здійснює фінансування витрат на енергоносії.

Вторинна ланка у громаді представлена Великобичківською міською лікарнею, яка перебуває у власності громади. Лікарня має невелику потужність. У ній працює 19 лікарів. Лікарня може надавати послуги з гінекології, дерматовенерології, лабораторної діагностики, ортопедії, оториноларингології, офтальмології, психологічної допомоги, реабілітації, рентгенології, стоматології, терапії, травматології, УЗ-досліджень, фізіотерапії. В лікарні працюють дитяче, загальне, пологово-гінекологічне та терапевтичне відділення. КНП "Великобичківською міською лікарнею" потребує фінансової підтримки від громади, оскільки на вийти на самоокупність поки не спроможне.

Культура

Для Великобичківської територіальної громади характерними рисами у сфері культури є етнічна різноманітність (тут проживають різні етнічні групи, зокрема угорці, румуни, словаки та українці), традиційне мистецтво (традиції продукції виробів з дерева, глини, текстилю та металу), фольклор (активно діють багато фольклорних колективів), кулінарія (різні страви з м'яса, риби та овочів, особливо популярні місцеві сири, ковбаси та гриби), релігія (місцеві мешканці толерантно

ставляться до різних релігій).

На території громади функціонує 13 бібліотек. Інфраструктура закладів культурно-спортивного призначення в громаді доволі розвинута (9 будинків культури, 6 стадіонів). Усі ці об'єкти потребують ремонтів та додаткового технічного оснащення.

Містобудівна документація

У громаді працівниками виконавчого органу ініційовано розробку комплексного плану просторового розвитку території Великобичківської територіальної громади Рахівського району Закарпатської області. Створено топографічну основу масштабу 1:10000 в цифровому, векторному, електронному та графічному зображенні, актуалізована картографічна основа в цифровій формі для розроблення комплексного плану.

Щодо Генеральних планів населених пунктів, то на даний час їх розроблено для смт. Кобилецька Поляна у 2015 році та смт. Великий Бичків у 2017 році. Для раціонального використання земель та виправлення помилок у кадастрі проводиться інвентаризація земель. На території громади проведена інвентаризація земель у смт. Великий Бичків в межах селища.

Встановлення меж проведено в с. Росішка, с. Луг, смт. Кобилецька Поляна, смт. Великий Бичків. Технічна документація з нормативної грошової оцінки земель населеного пункту виготовлена для с. Луг, смт. Великий Бичків, смт. Кобилецька Поляна.

Актуальність рішень містобудівної документації по громаді в цілому складає 22,9% – показник критично низький, враховуючи унікальність просторової ситуації в громаді

Найбільшим землекористувачем громади є ДП «Великобичківське ЛМГ» в користуванні якого знаходиться 76 % земель. Під час проведення лісовпорядкування-таксації було виявлено понад 300 земельних ділянок, з межами яких не згідні в ДП «Великобичківське ЛМГ» в тому числі і пасовища, які позростали деревами і чагарниками.

Спираючись на матеріали та пропозиції Схеми планування території району і території Закарпатської області, можна виділити ряд просторових особливостей Великобичківської ТГ, що є перевагами з точки зору перспектив розвитку і повинні бути враховані при розробленні Комплексних планів просторового розвитку і Генеральних планів населених пунктів:

– у порівнянні з іншими громадами регіону територія Великобичківської громади відноситься до територій з найвищим рівнем лісистості (79,3% території). Це одночасно загострює проблему дефіциту вільних земельних ресурсів для житлового будівництва та інвестування, слабкий (ускладнений) розвиток інфраструктури всіх видів, неналежні рівень і якість надання медичних послуг у віддалених селах територіальної громади;

– найвищий показник природно-ресурсного потенціалу в області мають Рахівський та Тячівський райони. Він формується за рахунок наявності в цих районах значних мінеральних ресурсів;

– зосереджені на території громади унікальні природні системи Карпатського біосферного заповідника, території та об'єкти природно-заповідного фонду, що включені до національної екологічної мережі і належать до найцінніших екосистем планети і Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО важливі для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття забезпечення формування єдиної територіальної системи природоохоронних територій і додержання режиму збереження біорізноманіття Карпат, охорони природних комплексів та ведення моніторингу за станом природи;

– близькість до кордону території громади, до основних транспортних магістралей, порівняно з іншими громадами, що в поєднанні з географічним положенням створює шанси й перспективи використання транзитно-транспортних функцій, цілеспрямоване удосконалення транскордонних комунікаційних коридорів з формуванням мережі маршрутів та розвитку зеленого туризму, санаторного туризму, міжнародного туризму;

– наявні на території громади природно-ресурсний потенціал, насамперед будівельної сировини, високий лісоресурсний потенціал створюють передумови формування просторової й галузевої структур господарювання, визначення пріоритетних напрямів розвитку громади.

Структура економіки та розвиток головних секторів

Історично, одними із формують економічну базу Рахівського району були лісова, деревообробна, целюлозно-паперова, лісохімія, промисловість будівельних матеріалів, легка та харчова промисловості. Щодо Великобичківської територіальної громади, її економічний розвиток забезпечувався передусім завдяки діяльності підприємств деревообробної промисловості. Навіть в умовах сьогодення, коли змінюються умови господарювання для підприємств, зайнятих у цій галузі, такий стан справ залишається незмінним.

Станом на сьогодні, на території Великобичківської громади функціонують 767 суб'єктів малого та середнього підприємництва:

– 153 юридичних, із них 66 є активно діючими;

– 614 фізичних осіб-підприємців із них 280 є активно діючими, інші господарюючі суб'єкти призупинили діяльність (основна причина: воєнний стан, карантинні обмеження).

У промисловості найбільшу питому вагу займають підприємства переробної галузі – деревообробне виробництво, виробництво хлібобулочних виробів.

У галузевій структурі сільського господарства переважає тваринництво і бджільництво, практично відсутнє рільництво, як економічно не вигідне на даний час на даній території. Також, до економічної спеціалізації громади (в частині місцевого сільськогосподарського сектору) слід віднести:

– ведення бджолярства. На 17-ти пасіках Великобичківської громади утримується 1165 вуликів. При середній продуктивності вулика 40-60 кг меду у рік, загальна річна потужність пасік громади: 47 тонн до 70 тонн. Бджоларі продають свою продукцію постійним замовникам, на базарах, ярмарках. Після роєння сімей на деяких з пасік практикується продаж нових бджолосімей.;

– ведення вівчарства. У громаді офіційно налічується 16 стад овець із загальним поголів'ям у 4560 овець. Переважає грубововняна порода овець. Молочна продукція (будьз, вурда, бринзя) реалізується переважно на ринках, друзям, знайомим. Бараняче м'ясо користується попитом, адже його вживає у їжу весь світ, на відміну від свинини. Вовну із овець вивозять і продають у інші регіони, де миють, вичісують і формують ланцюг доданої вартості за межами територіальної громади.

– переробка фруктів та ягід. На території громади наявні розпайовані сади із сливами та яблуками. Загальна площа садів громади 946 га. Сади закладені у місцях, що забезпечують визрівання та високу врожайність фруктів. На полонинах громади ростуть чорниці, які наразі заготовляються і вивозяться для переробки за межі області.

На території громади функціонує 157 закладів торгівлі, 4 АЗС, 6 СТО, 20 аптек та 26 закладів громадського харчування.

Велике різноманіття природних ресурсів і вигідне місце розташування створюють міцну основу для розвитку туризму. Відповідно у громаді розвиваються і заклади розміщення.

Щодо структури місцевої економіки загалом, на підставі вкладу господарюючих суб'єктів до місцевого бюджету із попереднім віднесенням їх до того чи іншого виду економічної діяльності сформована у графічній інтерпретації вона має такий вигляд, як на рисунку 2.6.

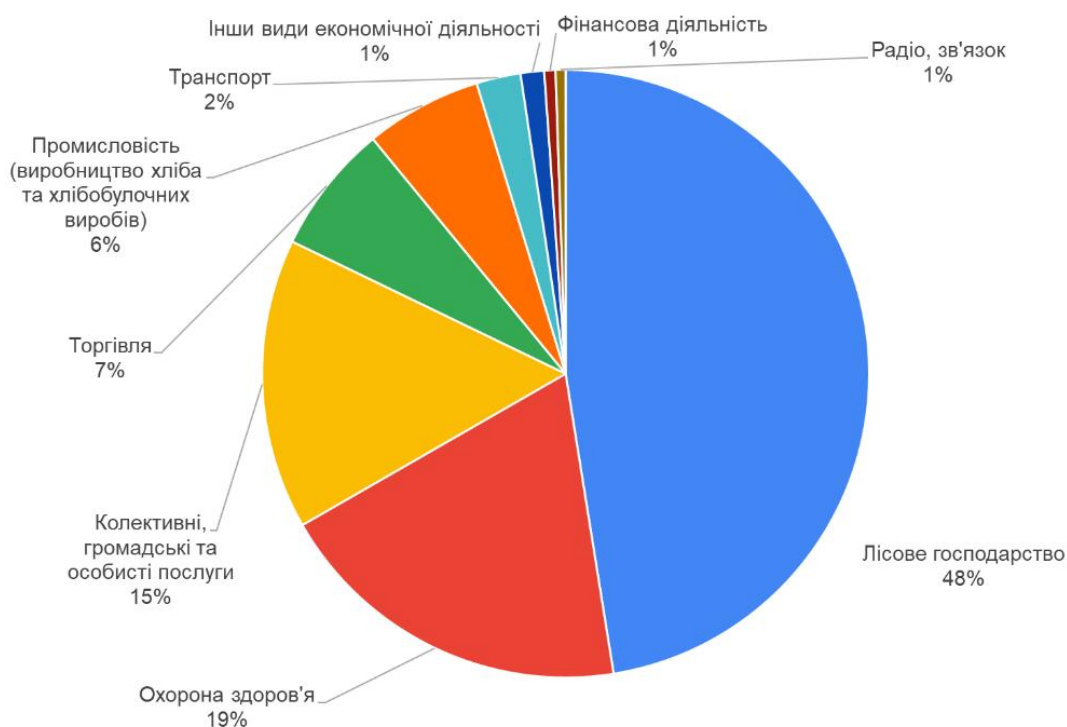

Рисунок 2.6. Структура економіки Великобичківської селищної ТГ за критерієм вагомості наповнення відповідними суб'єктами господарювання місцевого бюджету

Основними для формування місцевого економічного потенціалу залишається лісове господарство (48%), важливу роль також відіграють заклади охорони здоров'я (19,5%), колективних, громадських та особистих послуг (15%), підприємства сфери торгівлі та харчової промисловості (7% та 6% відповідно).

Провівши співставлення з історичним екскурсом, про який йшла мова вище у розділі, можемо засвідчити, що, попри структурні зміни, «традиційні» для Великого Бичкова та сіл громади види економічної діяльності не втрачають своєї ваги.

Найбільші роботодавці в громаді – це підприємства в різних галузях – подані в Таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. Найбільші роботодавці у Великобичківській ТГ у 2023 р.

	Підприємство, організація, установа	Вид діяльності (основний)	Чисельність працівників, осіб
1.	Відділ освіти, культури, молоді та спорту Великобичківської селищної ради	Надання освітніх послуг	975
2	Філія «Великобичківське лісомисливське господарство» ДСГП «Ліси України»	Лісівництво та інша діяльність у лісовому господарстві; мисливство, відловлювання тварин і надання пов'язаних із ними послуг та інше	99
3	ТОВ «ВГСМ»	Виробництво меблів для офісів і підприємств торгівлі	296
4	ТОВ «Гама ВБ»	Виробництво хлібобулочних виробів	60
5	ТОВ «АТБ-Маркет»	Роздрібна торгівля	н/д

Джерело: дані громади

Серед місцевих підприємств, які постачають власну продукцію закордон, можна назвати лише ТОВ «ВГСМ», яке зайняте у сфері виробництва меблів. Це є свідченням не достатньо розвинутого експортного потенціалу місцевої економіки. З одного боку, орієнтація на внутрішнього споживача (той, який знаходиться в середині країни) нівелює цей недолік, водночас для громади, яка знаходиться на адміністративному кордоні із країнами ЄС, з потенціалом для відновлення митних переходів, є свідченням невикористаного місцевого господарського потенціалу загалом.

В цьому контексті показовим є те, що обсяг прямих іноземних інвестицій у місцеву економіку складає лише – 459 тис. євро (країни походження: Румунія і Угорщина). Таким чином, на одну особу припадає прямих іноземних інвестицій – 15,548 євро.

3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу негативних (шкідливих) чинників.

У попередньому розділі 2 наведені дані зі СРПЗ Великобичківської ТГ щодо таких важливих для Звіту СЕО характеристик, як природно-географічне розташування, природно-ресурсний потенціал (особливості рельєфу, кліматичні умови, земельні ресурси, водні ресурси, корисні копалини, біорізноманіття, території і об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ), екологічний стан (атмосферне повітря, водойми, поводження з ТПВ, ґрунти тощо), окремо підсумовані **найбільш гострі екологічні проблеми** території Великобичківської ТГ станом на листопад 2023 року.

Зауважимо, що «довкіллєві» і екологічні проблеми у проєктах СРПЗ Великобичківської ТГ відображені і проаналізовані, окрім розділу 2 Аналітичної частини, також і в інших блоках СРПЗ: у SWOT-аналізі (див. додаток 3), у сценарному аналізі (див. додаток 2), у структурі Стратегічних, Оперативних цілей та Оперативних завдань СРПЗ (див. нижче – *виділено жирним шрифтом*).

Зауважимо також, що в системі цілей СРПЗ Великобичківської ТГ **тим чи іншим аспектам вирішення «довкіллєвих» і екологічних проблем** присвячена дві із трьох стратегічних цілей, 5 із 8 Оперативних цілей (*позначені «*» нижче цілі 1.1.2, 1.2.3, 1.3.2, 3.1.1, 3.1.2, 3.1.3, 3.1.4, 3.2.1, 3.2.2*), а також – 9 із 22 Оперативних завдань (*виділені нижче жирним шрифтом*), що загалом складає 40 відсотків.

Стратегічне бачення розвитку Великобичківської територіальної громади буде досягатись завдяки реалізації трьох стратегічних цілей (рис. 3.1):

- 1. Місцевий економічний розвиток громади;**
- 2. Доступні якісні соціальні послуги в усіх населених пунктах громади;**
- 3. Забезпечення потреб громади в сучасному просторовому, інфраструктурному, енергетичному плануванні і розвитку та в екологічній безпеці.**

Стратегічні цілі дають відповідь на запитання, що необхідно зробити, щоб досягти бачення розвитку громади. Розроблення і досягнення цілей формує основу для управління громадою та дозволяє пов'язати Стратегію з бюджетним плануванням. Кожна стратегічна ціль включає оперативні цілі. Оперативні цілі, в свою чергу, деталізовані у завданнях (таблиця 3.1).

Завдання дають відповіді на питання, яким шляхом громада досягатиме цілей свого розвитку. Завдання деталізовані у проєктах, які структуровані у Плані заходів з реалізації Стратегії на 2024-2027 роки.

ВЕЛИКОБИЧКІВСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА

- це спільнота згуртованих, ініціативних, небайдужих і відповідальних людей, які живуть на мальовничій гірській і пердгірській території Карпат;
 - центр економічного зростання, яке забезпечується з дотриманням принципів сталого розвитку;
 - місце для комфортного проживання, приємного гостювання, незабутніх вражень

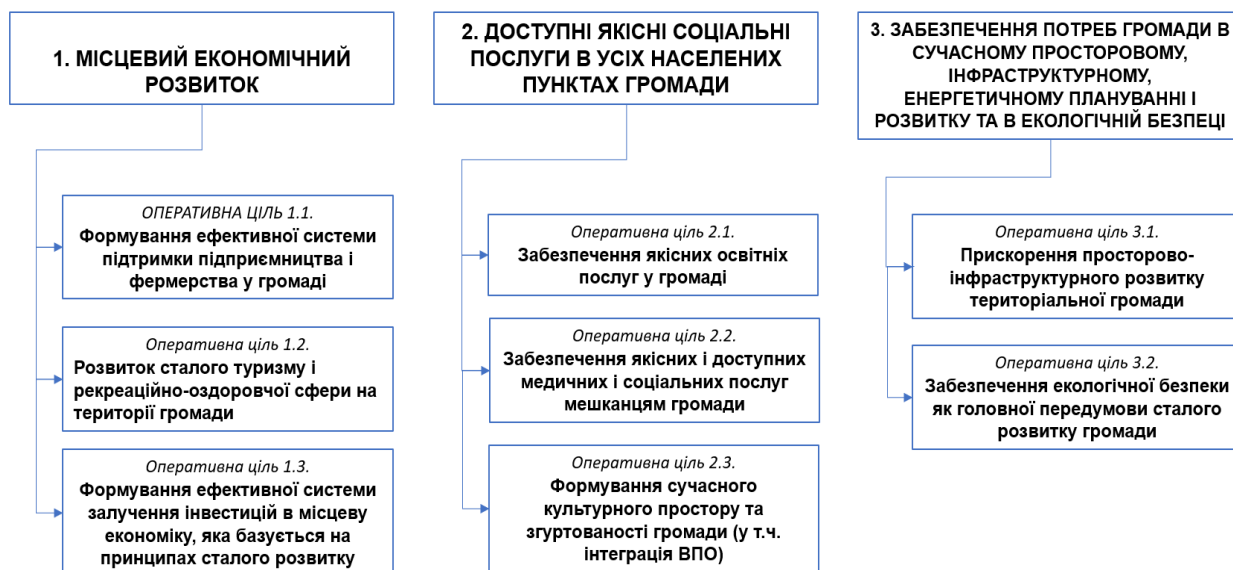

Рисунок 3.1. Дерево цілей Великобичківської територіальної громади

Таблиця 3.1. Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії розвитку Великобичківської ТГ на період до 2027 року

Стратегічна ціль 1. Місцевий економічний розвиток громади	
<i>Оперативні цілі</i>	<i>Завдання</i>
*	1.1.1. Сформувати систему дієвої інформаційно-консультаційної підтримки місцевому населенню та бізнесу для започаткування/розвитку власної справи
1.1. ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ПІДТРИМКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА І ФЕРМЕРСТВА У ГРОМАДІ	1.1.2. Забезпечити організаційний супровід процесу сільськогосподарської кооперації
*	1.2.1. Розвинути місцевий потенціал бальнеологічного туризму
1.2. РОЗВИТОК СТАЛОГО ТУРИЗМУ І РЕКРЕАЦІЙНО-ОЗДОРОВЧОЇ СФЕРИ НА ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДИ	1.2.2. Розширити та модернізувати туристичну пропозицію громади
	1.2.3. Забезпечити просування туристичної пропозиції громади на національний та зовнішній ринки
	1.2.4. Розвинути курортну зону в с. Кобилецька Поляна
*	1.3.1. Сприяти розвитку транзитного потенціалу громади
1.3. ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В МІСЦЕВУ ЕКОНОМІКУ, ЯКА БАЗУЄТЬСЯ НА ПРИНЦИПАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	1.3.2. Сформувати імідж громади як місця, привабливого для інвестицій

Стратегічна ціль 2. Доступні якісні соціальні послуги в усіх населених пунктах громади	
2.1. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНИХ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ У ГРОМАДІ	2.1.1. Провести реорганізацію мережі ЗЗСО
	2.1.2. Створити сучасне освітнє середовище для місцевої молоді та дітей
	2.1.3. Модифікувати освітню пропозицію до актуальних потреб
2.2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНИХ І ДОСТУПНИХ МЕДИЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ МЕШКАНЦЯМ ГРОМАДИ	2.2.1. Покращити лікувально-діагностичний потенціал закладів первинної та вторинної ланки медичної допомоги
	2.2.3. Підвищити рівень соціальної підтримки мешканців громади
2.3. ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ТА ЗГУРТОВАНOSTІ ГРОМАДИ (У Т.Ч. ІНТЕГРАЦІЯ ВПО)	2.3.1. Розвинути можливості відпочинку і дозвілля
	2.3.2. Модернізувати спортивну інфраструктуру в громаді
	2.3.3. Підвищити рівень громадської активності та згуртованості місцевого населення
Стратегічна ціль 3. Забезпечення потреб громади в сучасному просторовому, інфраструктурному, енергетичному плануванні і розвитку та в екологічній безпеці	
3.1. ПРИСКОРЕННЯ ПРОСТОРОВО-ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ *	3.1.1. Розширити можливості системи водопостачання, водовідведення в громаді
	3.1.2. Розвинути транспортну інфраструктуру
	3.1.3. Підвищити енергоефективність житлово-комунального господарства та закладів бюджетної сфери громади
	3.1.4. Актуалізувати містобудівну документацію
3.2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ГОЛОВНОЇ ПЕРЕДУМОВИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДИ *	3.2.1. Підвищити ефективність роботи системи поводження з ТПВ
	3.2.2. Розширити можливості очищення стічних вод в каналізаційній системі громади

Висновки до розділу 3:

3.1 Система Стратегічних і Оперативних цілей та Оперативних завдань проекту СРПЗ Великобичківської ТГ – **цілком може досягти намічених результатів та індикаторів (показників) реалізації зазначених цілей і завдань СРПЗ з мінімальною, допустимою шкодою для довкілля територій Великобичківської селищної ТГ.**

3.2 План заходів проекту СРПЗ Великобичківської ТГ на 2024-2027 рр. (в частині «довкіллевих», енергетичних, навчально-просвітницьких та управлінських проєктів) загалом належно спрямований як на виконання відповідних Оперативних завдань СРПЗ, так і на трансформацію (подолання) «слабких сторін» SWOT-аналізу.

3.3 В системі цілей СРПЗ Великобичківської ТГ тим чи іншим аспектам вирішення «довкіллевих» і екологічних проблем присвячено: 2-і із 3-ох

стратегічних цілей, 5 із 8-ти Оперативних цілей, 9 із 22-х Оперативних завдань (або 40% Оперативних завдань проєкту СРПЗ) Це засвідчує як про багаторічне накопичення «довкіллевих» і екологічних проблем в Великобичківській ТГ, так і про намагання їх вирішити через процес стратегування та виконання низки запланованих у Плані заходів СРПЗ проєктів стратегічного значення.

3.4. У вирішенні «довкіллевих» та екологічних проблем проєкту СРПЗ Великобичківської ТГ слід враховувати, що з лютого 2022 року селищна громада надала прихисток і соціальні послуги для 4,3 тисяч ВПО, що складає майже 15% від загальної довоєнної чисельності мешканців Ужгорода і що це спричинило додаткове антропогенне навантаження на комунальну інфраструктуру та довкілля території Великобичківської селищної громади.

В той же час, немала кількість мешканців громади за цей же період (1,5 роки) продовжували поповнювати ряди учасників закордонної трудової міграції.

4. Екологічні проблеми, у т.ч. ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Великобичківської ТГ, зокрема територій з природоохоронним статусом.

4.1. Загальна характеристика особливо цінних об'єктів природи

Великобичківська селищна ТГ розташована на особливій природно-географічній території, а характеристики розташування з описом території селища, населених пунктів і суміжних природних територій (у т.ч. гірського та передгірного рельєфу, залісненості, мальовничої долини річок Шопурка і Тиса, рельєфно-ландшафтні особливості, водойми і водні ресурси, біорізноманіття, корисні копалини, об'єкти ПЗФ, розташованих на території Великобичківської селищної ТГ).

Таблиця 4.1 Території і об'єкти ПЗФ Великобичківської ТГ (за даними «Екологічного паспорта Закарпатської області -2022» - див. [3] у Переліку джерел інформації

№	Назва об'єкта ПЗФ і статус	Місцезнаходження
1.	"Озеро Герешавське" Загальна площа 1,35 га.	Рахівський р -н, урочище Герешавське, Великобичківська селищна рада (ТГ)
2.	"Джерело Б/н" Загальна площа 0,3 га	с. Верхнє Водяне, Великобичківська селищна рада (ТГ)
3.	"Джерело № 1" Загальна площа 3 га	с. Водиця вул. Шевченка, Великобичківська селищна рада (ТГ)
4.	"Джерело № 2" Загальна площа 3 га	с. Водиця, Великобичківська селищна рада (ТГ)
5.	"Джерело № 3" Загальна площа 0,5 га	с. Водиця, Великобичківська селищна рада (ТГ)
6.	"Джерело № 1" Загальна площа 0,5 га	с. Косівська Поляна, Великобичківська селищна рада (ТГ)

7.	"Джерело № 4" Загальна площа 0,5 га	с. Луг, Великобичківська селищна рада (ТГ)
8.	"Джерело Б/н" Загальна площа 0,5 га	с. Луг, Великобичківська селищна рада (ТГ)
9.	Ботанічна пам'ятка природи "Скелі Близниці" Загальна площа 30,0 (0***) га	Рахівський район, КБЗ, ДП "Великобичківське ЛМГ", Кевелівське л-во, урочище "Свидовець"

Інші території ПЗФ і пам'ятки природи та пам'ятки антропогенної діяльності у природному середовищі ТГ, наведені в описовій частині «Стратегії розвитку ТГ («Природні ресурси»)»

10.	Ботанічний заказник "Арніка" Загальна площа 9,5 га	На схід від селища Кобилецька Поляна
11.	Ботанічна пам'ятка природи "Секвоя" Загальна площа 4/0,5 га	Мамонтові дерева, вік окремих сягає понад 100 років
12.	Лісовий заказник "Діброва" Загальна площа 712 га	На північ від селища Вел. Бичків (правобережна частина р. Шопурки)
13.	Полонсько-Кузійський водоспад	Південно-західні схили гори Полонська (1080м)
14.	Гора Кобила і Кобилецький перевал (1177м)	Поблизу селища Кобилецька Поляна; з перевалу відкриваються гарні краєвиди
15.	Гора "Апецка" Загальна площа 9,5 га	Належить до острівних гір та не пов'язана з жодним гірським масивом
16.	Кузійський заповідний масив у складі Карпатського біосферного заповідника (КБЗ) Загальна площа 9,5 га	У складі масиву – смуга юрських мармуроподібних вапняків – численних скель, зокрема скеля Соколине Бедро
17.	Гора "Кимпа/Темпа" Загальна площа 9,5 га	Зі стрімкими залісненими схилами, вершина місцями заліснена
18.	Покинуті геологами металорудні штольні Загальна площа 9,5 га	Місце геологорозвідувальних робіт 60-х років ХХ століття – пошуку золота і кольорових металів

4.2. Окремі екологічні проблеми на території Великобичківської ТГ

А. Окрім вказаних у Таблиці 4.1 об'єктів ПЗФ, зафіксованих в «Екологічному паспорті Закарпаття – 2022» (п.п.1-9), але невідомих причин **не зазначених** в аналітико-описовому розділі 1 проекту СРПЗ Великобичківської ТГ (підрозділ «Природний потенціал громади») – *повністю наведеному нами і у даному Звіту СЕО (розділ 2)* – зауважимо, що до **природоохоронних об'єктів Великобичківської ТГ давно віднесено на державному рівні і річку Шопурку** (як об'єкту незайманої природи в Переліку подібних природних об'єктів за ратифікованою Україною Бернською конвенцією - т.зв. **природний об'єкт Смарагдової мережі**): *див [18] у Переліку джерел інформації*

Між тим, Великобичківській селищній раді добре відома ще з 2016-2017 рр. проблема щодо інтенсивного просування в зазначені роки однією з бізнес-структур **інвестиційного проекту будівництва цілого каскаду міні-ГЕС із системою штучних дериваційних каналів та підпірних гребель саме на об'єкті Смарагдової мережі – річці Шопурці**. За визначенням Звіту СЕО Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період до 2027 року (*див. [2] у Переліку джерел інформації*) подібні інвестиційні проекти, **не передбачені в жодному ДДП регіонального чи місцевого рівня щодо просторового чи стратегічного планування розвитку території**, отримали назву *«позапланових стратегічних інвестиційних проектів»* (ПСП), які **категорично не можуть впроваджуватись без повного обсягу передбачених законодавством України (включаючи і міжнародно-правові угоди), дій та процедур як Закону «Про оцінку впливу на довкілля», так і Закону «Про стратегічну екологічну оцінку», а також інших екологічних і природоохоронних законів України, включаючи міжнародно-правові угоди.**

В. Ще одна вагома багаторічна екологічна проблема на території самої Великобичківської селищної ТГ, фактично **не описана детально в аналітико-описовому розділі 1** проекту СРПЗ (*див. розділ 2 даного Звіту СЕО*), це проблема, яка багато років вирішувалась упродовж 3-х етапів Проекту Програми ЄС HuSkRoUa 19018/6.1/0029 під назвою *«Запобігання погіршенню якості води у Великому Бичкові в рамках українсько-угорського співробітництва»*.

Загальна мета виконуваного селищною радою з партнерами упродовж уже багатьох років зазначеного проекту транскордонного співробітництва (ТКС) - *«зберегти якість води і екосистеми річки Тиса та її притоки річки Шопурки від наслідків серйозного забруднення ґрунту та підземних вод, спричиненого колишнім лісохімічним комбінатом у селищі Великий Бичків, а також активізувати міжнародне співробітництво між прикордонними регіонами України та Угорщини для подолання екологічних труднощів, що загрожують всьому транскордонному регіону»*.

С. Третя, поки-що «відкладена» екологічна загроза природі і здоров'ю людей на території тепер уже Великобичківської селищної ТГ пов'язана з наявністю на залісненому гірському хребті поблизу села Косівська Поляна (колишня Косівсько-Полянська сільська рада) розвіданих, але не визначених за обсягами у геолого-промисловому масштабі до кінця, покладів руд кольорових токсичних поліметалів (мідь, цинк, олово та ін.).

Проведена ще у 2013 році громадська експертиза (силами профільної комісії

Громадської ради при Закарпатській ОДА) показала, що геолого-промислове обстеження цієї природної території поблизу с. Косівська Поляна однією з бізнес-фірм в інтересах злочинного і корумпованого клану з Центру проводилось не лише без будь-якого погодження з Косівсько-Полянською сільською радою, але й з порушеннями нормативних технологій та підркобою дозвільних документів щодо площі території обстеження, що було зафіксовано структурою геологічної інспекції. Протести мешканців с. Косівська Поляна і події Революції Гідності у 2013-2014рр. поклали край незаконним спробам закласти основу для створення екологічно шкідливого **гірничо-збагачувального підприємства в горах над с. Косівська Поляна**. Але спроби можуть повторитись зі сторони інших недоброчесних «інвесторів» та бізнес-структур. Тому екологічна проблема покладів токсичних кольорових поліметалів на гірському хребті поблизу Косівської Поляни має залишатись в полі зору як Великобичківської громади, так і селищної ради.

Д. Четвертою вагомою екологічною проблемою, якій також не приділено належної уваги в описово-аналітичному розділі 1 проекту СРПЗ Великобичківської ТГ є **проблема забруднень вод річок Шопурка і Тиса від антропогенної діяльності людей** (у т.ч. процесів життєдіяльності домогосподарств та господарюючих суб'єктів) на підвідомчій території Великобичківської ТГ.

Специфікою саме цієї екологічної проблеми ТГ є те, що на відміну від якісних і описових оцінок імовірних екологічних загроз і викликів по іншим проблемам громади, за останні роки (2021-2023рр.) територія і водні об'єкти стали предметом спеціальних аналітичних досліджень **проекту «Екологічна оцінка басейну Верхньої Тиси з метою розбудови моніторингу та розробки плану дій щодо захисту природних цінностей»** (ЕТІМА, Проект HuSkRoUa 1702/6.1/0029) за фінансової підтримки ЄС в рамках Програми транскордонного співробітництва ЄІС Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна. При цьому, одним із партнерів цього Проекту – Агентством місцевого розвитку та інформаційних ресурсів «Європоліс» (голова правління О.Лукша, м. Ужгород) – 23 березня 2023 саме у В.Бичкові на базі селищної ради був проведений один із трьох кущових підсумкових семінарів зазначеного проекту ЕТІМА для українських громад субрегіону Верхнього Потисся на тему *«Нові можливості для покращення довкілля у громадах»*. А дещо пізніше – у травні 2023 р. – усім територіальним громадам української частини транскордонного субрегіону Верхнього Потисся (до якого належать і прикордонні території Румунії і Угорщини), у т.ч. Великобичківській ТГ, був надісланий *«Звіт щодо стану річкових екосистем басейну Верхньої Тиси (у межах України): джерела забруднення, негативні впливи, трансформація та рекомендації до поліпшення ситуації»* - саме задля використання при розробленні Стратегії розвитку та проектів Планів заходів з їх реалізації (див [19] у Переліку джерел інформації).

Зазначений Проект ЕТІМА (та його результати) унікальний тим, що в його рамках вперше в історії досліджень у цьому субрегіоні провели кількарічні системні дослідження забруднень вод р. Тиса та її притоків (у т.ч. р. Шопурка і р. Тиси у Великобичківській ТГ), визначені основні джерела забруднень та досліджено їх вплив на гідробіологію та екосистеми прибережних біот територій річок Тиса і її притоків. В кожній аналітичній пробі поверхневих вод було

проведено визначення 22 фізико-хімічних показників води та одного гідробіологічного показника – хлорофілу (загалом 3312 вимірювань). Дослідження Проекту ЕТІМА повністю відповідають духу і букві нового Закону України «Про водовідведення та очищення стічних вод №2887-ІХ, прийнятого 12.01.2023р., котрий, у свою чергу, відповідає вимогам ЄС та Директиві Ради Європи 91/271/ЄЕС «Про очистку міських стічних вод».

На жаль, ані зазначений Звіт за результатами проекту ЕТІМА, ані його рекомендації належним чином **не використані при розробці проекту СРПЗ Великобичківської ТГ** (принаймні, належної інформації немає у проекті СРПЗ).

Висновок до розділу 4:

4.1. Робочій групі з розробки проекту СРПЗ Великобичківської ТГ до 2027 року рекомендується уточнити і доповнити (при необхідності) території і об'єкти з чинним природоохоронним статусом (ПЗФ) і дати характеристику їх нинішнього стану та використання (або перспектив використання) для потреб громади.

Відповідно, внести зміни і доповнення в описово-аналітичну частину проекту Стратегії.

4.2. Робочій групі з розробки проекту СРПЗ Великобичківської ТГ до 2027 року рекомендується внести у проект Стратегії ТГ інформацію про чотири **окремі суттєві екологічні проблеми і виклики (загрози)**, у т.ч. ризики впливу на здоров'я населення, які описані вище у підрозділі 4.2 Звіту СЕО - **з викладом пропозицій і чіткої позиції селищної ради по їх вирішенню та/або мінімізації шкідливих впливів на довкілля, у т.ч. на здоров'я населення ТГ: *доля об'єкту Смарагдової мережі Європи (України) - річки Шопурка (будівництво міні-ГЕС); проблема очистки ґрунту багаторічними токсичними відходами виробничої діяльності лісохімкомбінату у центрі селища В.Бичків; «відкладена» проблема експлуатації Косівсько-Полянського родовища руд токсичних поліметалів; використання досліджень Проекту ЕТІМА для вирішення проблеми забруднень р. Шопурка і р. Тиса стічними водами і скидами.***

4.3. Ані система цілей, ані проектні пропозиції Плану заходів реалізації СРПЗ Великобичківської ТГ **не створюють додаткових екологічних проблем, у т.ч. не створюють додаткових ризиків для здоров'я населення Великобичківської ТГ, зокрема територій з природоохоронним статусом».**

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у т.ч. пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному державному та інших рівнях, що стосуються СРПЗ.

Великобичківська селищна ТГ та її представницький орган місцевого самоврядування (ОМС) – Великобичківська селищна рада, для якої базовими нормативно-правовими актами (НПА) функціонування є Конституція України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» і вся система чинних НПА України, що регламентує права, обов'язки та питання життєдіяльності базових місцевих рад, їх посадових осіб і ТГ загалом – водночас тим самим взяли на себе також і усі **«зобов'язання у сфері охорони довкілля, у т.ч. пов'язані із запобіганням негативного впливу на здоров'я населення, встановлені на**

міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються проекту СРПЗ».

Значна частина чинних НПА України, прийнятих на державному рівні, а також – ратифікованих Україною на міжнародному рівні, що стосуються сфер охорони довкілля і природоохоронної діяльності та мають пряме відношення і застосування до прикордонної території Закарпатської області, наведені у Звіті СЕО чинної Регіональної Стратегії розвитку (РСР) Закарпатської області на період 2021-2027рр (див.[3] у Переліку джерел інформації).

Наразі немає потреби окремо виділяти можливі «зобов'язання у сфері охорони довкілля» стосовно даного проекту СРПЗ Великобичківської ТГ, оскільки такі не взяті на себе Великобичківською селищною радою та не є складовою частиною даного проекту СРПЗ.

6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, які стосуються СРПЗ.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» передбачає, що у цьому підрозділі Звіту СЕО для ДДП можуть бути передбачені «зокрема вторинні, кумулятивні, синергічні, коротко-, середньо-, довгострокові, постійні і тимчасові» наслідки для довкілля, які стосуються реалізації (виконання, впровадження) аналізованого ДДП – в даному випадку проекту СРПЗ Великобичківської ТГ.

Нижче в табличній формі представлені **найбільш імовірні наслідки впровадження ключових Операційних завдань проекту СРПЗ**, так чи інакше пов'язаних з питаннями довкілля, природокористування та збереження природи проекту СРПЗ Великобичківської ТГ. Звісно, існує прямий взаємозв'язок таких Операційних завдань з проектними пропозиціями СРПЗ Великобичківської ТГ.

Таблиця 6.1 Короткий опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, які стосуються СРПЗ (в розрізі Операційних завдань – ОЗ)

Шифр ОЗ	Оперативне завдання, Оперативна ціль	Наслідки для довкілля
ОЗ-1.1.2	Забезпечити організаційний супровід процесу сільськогосподарської кооперації Оперативної цілі ОЦ – 1.1: Формування ефективної системи підтримки підприємництва і фермерства у громаді	Уже у 2024р. Планом заходів реалізації СРПЗ Великобичківської ТГ передбачено Проект «Сприяння створенню пунктів прийому та переробки ягід, грибів, овочів та фруктів». Очікуваними результатами для економіки громади зазначено, що даний Проект «створить нові робочі місця та забезпечить економічне зростання громади» Водночас, наслідками для довкілля може стати виснаження природних дарів лісів і полонин (дикоростучі гриби, ягоди, лікарські рослини та ін.). Тому на рівні сесії селищної ради мають бути встановлені правила і ліміти щодо збору дикоростучих дарів , орієнтовані на науково-обґрунтовані ліміти, що визначаються щороку регіональною владою.

<p>ОЗ-3.1.1</p>	<p>Розширити можливості системи водопостачання, водовідведення в громаді</p> <p>Оперативної цілі ОЦ-3.1: Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку територіальної громади</p>	<p>На етапі 2024-2027рр. Оперативне завдання виконуватиметься через реалізацію проєктів: <i>«Реконструкція водопровідної мережі в смт Великий Бичків», «Модернізація водопостачання смт Кобилецька Поляна (1- етап)».</i></p> <p>Очікуваними результатами для розвитку інфраструктури ТГ стане технічна реконструкція водопроводу та ремонт насосної станції у Великому Бичкові, а також – здійснення 1-го етапу модернізації системи водопостачання у селищі Кобилецька Поляна. Це суттєво і позитивно вплине на комфортність проживання мешканців двох селищ ТГ.</p>
<p>ОЗ-3.1.3</p>	<p>Підвищити енергоефективність житлово-комунального господарства та закладів бюджетної сфери громади</p> <p>Оперативної цілі ОЦ-3.1: Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку територіальної громади</p>	<p>На етапі 2024-2027рр. Оперативне завдання виконуватиметься через реалізацію проєктів: <i>«Розширення мережі вуличного освітлення» «Реконструкція вуличного освітлення з використанням енергозберігаючих технологій» «Проведення енергоаудиту будівель комунальної власності».</i></p> <p>Очікуваними результатами стануть: розробка енергетичного паспорту ТГ; підвищення енергоощадності та енергоефективності систем вуличного освітлення на території ТГ; покращення передумов громадської безпеки та безпечного руху пішоходів у вечірній та нічний час у ТГ, що у свою чергу, позитивно вплине на якість життя мешканців ТГ.</p>
<p>ОЗ-3.1.4</p>	<p>Актуалізувати містобудівну документацію</p> <p>Оперативної цілі ОЦ-3.1: Прискорення просторово-інфраструктурного розвитку громади</p>	<p>На етапі 2024-2027рр. Оперативне завдання виконуватиметься через реалізацію проєктів: <i>«Комплексний план просторового розвитку територіальної громади», «Ліквідація архітектурних бар'єрів та впровадження правил універсального дизайну в будівництві».</i></p> <p>Очікуваними результатами стане підвищення якості архітектурно-будівельної діяльності та створення містобудівної і просторово-планувальної основи розвитку ТГ з впровадженням ГІС-цифрових технологій.</p>
<p>ОЗ-3.2.1</p>	<p>Підвищити ефективність роботи системи поводження з ТПВ</p> <p>Оперативної цілі ОЦ-3.2: Забезпечення екологічної безпеки як головної передумови сталого розвитку громади</p>	<p>На етапі 2024-2027рр. Оперативне завдання виконуватиметься через реалізацію проєктів: <i>«Проведення просвітницької роботи серед молоді та дітей щодо екологічно свідомої поведінки», «Облаштування нових і діючих майданчиків збору сортованих ТПВ, у т.ч. встановлення відеонагляду», «Забезпечення малозабезпечених / ВПО сімей контейнерами для збору ТПВ», «Просвітницька робота з метою підписання договорів з централізованого вивозу ТПВ з усієї території громади», «Будівництво сортувальної станції ТПВ».</i></p> <p>Очікуваними результатними стане вдосконалення технологій зору ТПВ та еколого-просвітницька робота з молоддю і дітьми щодо формування екологічної культури поводження з ТПВ у ТГ.</p>

<p>ОЗ-3.2.2</p>	<p>Розширити можливості очищення стічних вод в каналізаційній системі громади</p> <p>Оперативної цілі ОЦ-3.2: Забезпечення екологічної безпеки як головної передумови сталого розвитку громади</p>	<p>На етапі 2024-2027рр. Оперативне завдання виконуватиметься через реалізацію проєктів «Будівництво локальної споруди (у т.ч. закупівля асенізаційної машини) на потреби населення та підприємств у Великому Бичкові», «Розроблення концепції водовідведення».</p> <p>Очікувані результатами стане формування матеріально-технічних і концептуально-планувальних передумов у ТГ задля поступового вирішення проблем забруднення довкілля на території і в населених пунктах ТГ стічними водами.</p>
-----------------	--	---

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків для довкілля виконання СРПЗ.

У цьому підрозділі Звіту СЕО мова може йти про такі **раціональні підходи** вжиття заходів для «запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків для довкілля у процесах виконання (реалізації, впровадження) проєкту СРПЗ Великобичківської ТГ»:

1. Очікувані «негативні наслідки для довкілля» мають бути оцінені (встановлені, передбачені) в даному проєкті СРПЗ на основі якнайбільш повного і об'єктивного експертного аналізу не тільки системи Операційних цілей і Операційних завдань СРПЗ, але й проєктних пропозицій по їх досягненню (реалізації, виконання).

Раніше нами (див. висновок до підрозділів 3 та 4 даного Звіту СЕО) **на основі комплексного аналізу встановлено:**

1.1) «Система стратегічних і оперативних цілей та оперативних завдань та проєктних пропозицій проєкту СРПЗ – цілком може досягти намічених результатів та індикаторів (показників) проєкту СРПЗ з **мінімальною, допустимою шкодою для довкілля**» (підрозділ 3)

1.2) «Ані система цілей, ані проєктні пропозиції Плану заходів реалізації СРПЗ... **не створюють додаткових екологічних проблем, у т.ч. не створюють додаткових ризиків для здоров'я населення Великобичківської ТГ, зокрема територій з природоохоронним статусом**» (підрозділ 4)

2. Незважаючи на зазначені вище позитивні висновки щодо «негативних наслідків для довкілля» у даному проєкті СРПЗ, тим не менше, **доцільно передбачити заходи щодо зменшення (пом'якшення) наслідків будь-якого технічного, технологічного та інфраструктурного втручання у природне середовище Великобичківської ТГ.**

Серед таких заходів доцільно передбачити нижченаведені:

2.1. Запровадити систему постійного моніторингу стану довкілля та об'єктів ПЗФ у Великобичківській селищній раді (з включенням до цієї системи 50/50 посадовців міської ради та представників організацій громадянського суспільства (ОГС) – (див. рекомендації [9] у Переліку використаних джерел).

2.2. Забезпечити належну якість розробки проєктів містобудівної документації та проєктного менеджменту при виконанні Плану заходів СРПЗ Великобичківської ТГ.

2.3. Вдосконалити систему показників та індикаторів реалізації СРПЗ в

частині «довкіллевих» цілей та проектних пропозицій.

2.4. Забезпечити реальне дотримання принципу (підходу) сталого, екологічно-збалансованого розвитку Великобичківської ТГ при реалізації (впровадженні) СРПЗ.

8. Ускладнення, що мають місце для більш повного і глибокого здійснення стратегічної екологічної оцінки СРПЗ.

Певні ускладнення, що мають місце для більш повного і глибокого здійснення стратегічної екологічної оцінки проекту СРПЗ Великобичківської ТГ, викликані **відсутністю в описово-аналітичній частині (частині 1) проекту СРПЗ належної і конкретної інформації щодо 4-х екологічних проблем і загроз**, що детально висвітлено у підрозділі 4.2 даного Звіту СЕО проекту СРПЗ Великобичківської ТГ.

Відповідно, у висновках до розділу 4 Звіту СЕО сформовані рекомендації Робочій групі з розробки проекту СРПЗ Великобичківської ТГ щодо інформаційного доопрацювання зазначених 4-х важливих і суттєвих екологічних проблем і викликів, у т.ч. для здоров'я населення, з внесенням відповідних доповнень до описово-аналітичної частини проекту СРПЗ та висловленням чіткої позиції селищної ради щодо вирішення зазначених 4-х проблем (див. підрозділ 4.2).

9. Заходи, передбачені для моніторингу наслідків впливу на довкілля виконання СРПЗ, у т.ч. для здоров'я населення (в частині даних СЕО).

Зважаючи на обсяги Операційних завдань проекту СРПЗ Великобичківської ТГ, пов'язаних з вирішенням проблем впливу на довкілля виконання (впровадження, реалізації) відповідних проектних пропозицій Плану заходів СРПЗ та очікувані наслідки для довкілля (див. **вище розділ 6 даного Звіту СЕО**), беручи до уваги важливість і довгостроковість та постійний характер довкіллевих проблем та специфіку Великобичківської ТГ, що включає селищні і сільські та особливо цінні прикордонні території, пропонується Великобичківській селищній раді здійснити низку нижчеперелічених заходів, що передбачають моніторинг наслідків впливу на довкілля виконання проекту СРПЗ, у т.ч. для здоров'я населення:

9.1. Запровадити систему постійного моніторингу стану довкілля та об'єктів ПЗФ на території Великобичківської ТГ (з включенням до цієї системи 50/50 посадовців селищної ради та представників (експертів) від ОГС і наукових організацій. Внести відповідні зміни у структуру виконавчих органів Великобичківської селищної ради.

9.2. Забезпечити належну якість розробки проектів містобудівної документації та проектного менеджменту при виконанні Плану заходів СРПЗ, а також – проектів з інвентаризації земельних ресурсів та проектів землеустрою з метою реалізації (впровадження) СРПЗ – Великобичківської ТГ.

9.3. Вдосконалити і осучаснити систему показників та індикаторів реалізації СРПЗ в частині проектів природокористування, енергетичного розвитку та збереження довкілля.

9.4. Забезпечити реальне дотримання принципу (підходу) сталого, екологічно-збалансованого розвитку Великобичківської ТГ при реалізації (впровадженні) СРПЗ на період 2024-2027р.

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (в частині даних СЕО).

Територіально Великобичківська ТГ фактично є прикордонною територією з виходом на державний кордон України з Румунією. Тим не менше, зміст усіх складових ключових компонентів проєкту СРПЗ (Бачення майбутнього, сценарний аналіз, SWOT-аналіз, система Стратегічних і Оперативних цілей та Оперативних завдань, проєктні пропозиції Плану заходів тощо) засвідчують про **відсутність потреби в детальних та спільних міжнародних оцінках транскордонних наслідків для довкілля стосовно саме проєкту СРПЗ Великобичківської ТГ.**

Окрім того, проєкти, що увійшли до Плану заходів Стратегії Великобичківської ТГ і потребуватимуть при своїй реалізації екологічних досліджень та алгоритмів дій і рішень відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», також піддаватимуться згідно (зазначеного вище закону) ще й аналізу щодо потреби в оцінках і дослідженнях та узгодженнях стосовно **можливого транскордонного впливу на довкілля, у т.ч. щодо природоохоронної складової та впливу на здоров'я людей по обидва боки україно-румунського кордону.** Наразі така потреба в рамках Звіту СЕО не вбачається.

11. Висновки (Резюме нетехнічного характеру інформації)

1. Звіт СЕО СРПЗ Великобичківської ТГ виконано відповідно до вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», а також – змісту оприлюдненої Великобичківською селищною радою Заявою про визначення обсягу СЕО проєктів Стратегії розвитку Великобичківської селищної ТГ до 2027 року та Плану заходів на 2024-2027 роки реалізації зазначеної стратегії (СРПЗ), з урахуванням пропозицій і зауважень, надісланих з приводу оприлюдненої Заяви про визначення обсягу СЕО проєктів СРПЗ Великобичківської ТГ.

2. Проєкти СРПЗ Великобичківської ТГ не містять конкретних рішень та проєктно-кошторисних, дозвільних документів (чи посилання на такі документи), що потенційно можуть мати значний вплив на довкілля при їх впровадженні.

3. Проєкти СРПЗ Великобичківської ТГ визначають консолідовані з громадою: Бачення майбутнього, систему Стратегічних і Оперативних цілей та Оперативних завдань, визначених на основі комплексного аналізу стану соціально-економічного розвитку ТГ, SWOT-аналізу та сценарного аналізу (обрано оптимістично-проактивний сценарій розвитку ТГ), а також – План заходів реалізації Стратегії ТГ на 2024-2027 рр.

4. Проєкти СРПЗ Великобичківської ТГ не містять конкретних проєктів здійснення господарської діяльності та не визначають місцезнаходження, розміри, розміщення або потужності ресурсів. План заходів СРПЗ включає лише низку **проєктних пропозицій**, розподілених по Стратегічним, Оперативним цілям та Оперативним завданням, серед таких проєктних пропозицій можуть бути і проєкти, реалізація яких відповідатиме вимогам та процедурам Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

5. Структура та зміст Звіту СЕО проєктів СРПЗ Великобичківської ТГ повністю відповідають вимогам ст.11 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

6. В якості додатків до Звіту СЕО СРПЗ включені:

- Заява про визначення обсягу СЕО;
- Проєкт сценаріїв соціально-економічного розвитку Великобичківської ТГ на період 2024-2027 роки;
- SWOT-аналіз розвитку Великобичківської ТГ (у т.ч.в частині екологічної і природоохоронної складових розвитку).

7. В системі цілей СРПЗ Великобичківської ТГ тим чи іншим аспектам вирішення «довкіллевих» і екологічних проблем присвячено: 2-і з 3-ох стратегічних цілей, 5 із 8-и Оперативних цілей, 9 із 22-х Оперативних завдань (або 40% Оперативних завдань проєкту СРПЗ) Це засвідчує як про багаторічне накопичення «довкіллевих» і екологічних проблем в Великобичківській ТГ, так і про намагання їх вирішити через процес стратегування та виконання низки запланованих у Плані заходів СРПЗ проєктів стратегічного значення.

8. У вирішенні «довкіллевих» та екологічних проблем проєкту СРПЗ Великобичківської ТГ слід враховувати, що з лютого 2022 року селищна громада надала прихисток і соціальні послуги для 4,3 тисяч ВПО, що складає майже 15% від загальної довоєнної чисельності мешканців і що це спричинило додаткове антропогенне навантаження на комунальну інфраструктуру та довкілля території Великобичківської селищної громади.

9. Задля подолання (упередження) ускладнень інформаційного характеру, що мають місце для більш повного і глибокого здійснення стратегічної екологічної оцінки проєкту СРПЗ Великобичківської ТГ у висновках розділу 4 дані **рекомендації** Робочій групі з розробки проєкту СРПЗ Великобичківської ТГ щодо **доопрацювання 4-х важливих і суттєвих екологічних проблем і викликів**, у т.ч. для здоров'я населення, з внесенням відповідних **доповнень** в описово-аналітичну частину проєкту СРПЗ та висловленням **чіткої позиції** селищної ради щодо вирішення зазначених 4-х проблем.

Розробник:

експерт з питань стратегічного планування розвитку та збереження довкілля території і громад Всеукраїнської мережі експертів регіонального розвитку «РЕГІОНЕТ»

_____ Лукша О.В.

« » грудня 2023 р.

Перелік використаних і цитованих джерел інформації

1. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» (Відомості Верховної ради 2018, №16, ст. 138).
2. **Звіт стратегічної екологічної оцінки Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 рр.** / Розробники: ГО «Агентство місцевого розвитку та інформаційних ресурсів «Європоліс» (Лукша О.В.); ГО «Екосфера» (Станкевич-Волосянчук О.І.) – затверджений рішенням сесії Закарпатської облради – 2019 р.
Режим доступу: <https://zakarpal-rada.gov.ua>
3. **Екологічний паспорт Закарпатської області: 2022 рік** – Департамент екологічних і природних ресурсів Закарпатської обласної військової адміністрації – 2023 рік.
Режим доступу: <https://carpathia.gov.ua>
4. **Методичні рекомендації для проведення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування** / Практичний посібник для посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування: видано за сприяння Проекту МТД «Партнерство для розвитку міст», який впроваджувала Федерація канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади – Київ. – 2019. – 71 с.
Режим доступу: www.pleddg.org.ua
5. **Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат (Карпатська конвенція):** Ратифікована законом України №1672-IV (від 1672-15) від 07.04.2004 р.
6. **Спільна Концепція розумної енергії у Карпатському регіоні «Eco-Smart Energy-Carpathia»:** науково-практична розробка, виконана в рамках Проекту «Нові енергетичні рішення у Карпатському регіоні» (NESICA) за фінансової підтримки ЄС HuSkRoUa/1702/6/1/0014: Розробник і редактор Олег Лукша. – Ужгородський національний університет. – Ужгород, 2023. – 96 с. (з додатками в електронному форматі).
7. **Застосування відновлювальних джерел енергії або як громадам стати енергозалежними?** Інформаційно-практичний посібник для територіальних громад і природоохоронних організацій: Розробник і упорядник Р. Станкевич-Волосянчук (ГО «Екосфера») % За підтримки Агентства США з міжнародного розвитку USAID. – Ужгород, 2021. – 51 с.
Режим доступу: <https://ekosphaera.org>
8. **Екосистемі послуги гірських річок Українських Карпат** / Брошура для територіальних громад і природоохоронних організацій // О. Станкевич-Волосянчук, Р. Гаврилюк, В. Шаравара. Ужгород: вид-во «РІК-У», 2019. 32 с.
Режим доступу: <https://ekosphaera.org>
9. **Участь громадськості в прийнятті рішень та документів довкілєвого характеру** / Посібник для територіальних громад // О. Мелень – Забрамна (за заг. ред. О. Кравченко): МБО «Екологія-Право-Людина», - Львів: Компанія «Манускрипт», 2021. – 40 с.

10. **Картування ситуації та потреб переміщеного населення в Закарпатській області (на 28 березня 2023 року) /** Дослідження за партнерства участі БФ «Едельвейс», Національного інституту стратегічних досліджень, Закарпатської ОВА. Проведене в рамках фінансованого Канадою проекту «Людський вимір: Розбудова спроможностей зі збирання даних на низовому рівні заради покращення підготовки та зміцнення стійкості громад в Україні», який фінансується МОМ Україна, ООН // Упорядник Г. Цімболинець. Відповідальний за випуск В. Химинець. – Ужгород, 2023. – 21 с.
Режим доступу: <https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/2023-04/Картування%20ситуації%20та%20потреб%20переміщеного%20населення%20в%20Закарпатській%20області%20березень%202023.pdf>
11. **Ресурсний потенціал і розвиток Верхнього Потисся /** Науково-просвітницьке видання // Лукша О.В., Лукша Є.О. – Ужгород: Вид-во «Ліра», 2011. – 87 с.
12. **Стратегія Карпатського Єврорегіону – 2020.** – За сприяння Програми ЄСПЕС HuSkRoUa/1101/066 – Ужгород-Ніредьгаза-Кошіце-Баю Маре – 2016. – 113 с.
13. **Комплексне бачення участі України в реалізації Стратегії ЄС для Дунайського регіону /** Науково-практ. Збірник / Колект. Монографія експертів Закарпатської (О. Лукша, О. Станкевич-Волосянчук), Одеської і Чернівецької областей. Під заг. ред. І Студеннікова. – Одеса: Центр регіональних досліджень, 2015. – 153 с.
14. **У пошуках гармонії людини і природи /** Гамор Ф.Д. – Львів: Простір-М, 2021. – 548 с.
15. **Управління твердими побутовими відходами у Закарпатті – нинішня ситуація та перспективи /** О.І.Станкевич-Волосянчук // Екологічний вісник. – 2013, вип. 5(80). – с 9-12.
16. **Туниця Т.Ю. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст.** – К.: Знання, 2006. – 300 с.
17. **Втрачені об'єкти на території природно-заповідного фонду /** за ред. О.В. Василюка, О.В. Кравченко, О.С. Осирно. Львів: Видавництво «Компанія «Манускрипт», 2020. – 668 с.
18. **Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі.** (Бернська Конвенція, ратифікована Україною: визначає об'єкти Смарагдової мережі в Україні)
Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_032#Text
19. **Звіт щодо стану річкових екосистем басейну Верхньої Тиси (у межах України): джерела забруднення, негативні впливи, трансформація та рекомендації для поліпшення ситуації /** Результати проекту «Екологічна оцінка басейну Верхньої Тиси з метою розбудови мережі моніторингу та розробки плану дій щодо захисту природних цінностей (проект «ЕТІМА», HuSkRoUa/1702/6.1/0029) за фінансової підтримки ЄС в рамках Програми ЄІС Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна2014-202) – Агентство місцевого розвитку «Європоліс», Ужгород. – 30 с.
Режим доступу: <https://ekosphaera.org/zvit-shhodo-stanu-richkovyh-ekosystem->

[basejnu-verhnoyi-tysy-u-mezhah-ukrayiny-dzherela-zabrudnennya-negatyvni-vplyvy-transformacziya-rekomendacziyi-do-polipshennya-sytuacziyi/](#)

Заява про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проєкту Стратегії розвитку Великобичківської селищної територіальної громади до 2027 року та Плану заходів на 2024-2027 роки з реалізації Стратегії розвитку Великобичківської селищної територіальної громади до 2027 року

1. **Замовник:** Великобичківська селищна рада (вул. Грушевського, 108, сел. Великий Бичків, 90615)

2. **Вид та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування:**

Проєкт – Стратегія розвитку Великобичківської селищної територіальної громади до 2027 року (надалі – Стратегія розвитку) та План заходів на 2024 – 2027 роки з реалізації Стратегії розвитку Великобичківської селищної територіальної громади до 2027 року (надалі – План заходів).

2.1. Проєкт – Стратегія розвитку та План заходів є єдиним документом стратегічного планування місцевого рівня, що визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку Великобичківської селищної територіальної громади на період до 2027 року з Планом заходів реалізації зазначеної системи цілей Стратегії розвитку на 4-х річний етап – 2024-2027 роки.

2.2. У Проєкті Стратегія розвитку та План заходів визначене консолідоване Стратегічне бачення розвитку Великобичківської селищної територіальної громади на період до 2027 року:

Великобичківська територіальна громада – це:

- *спільнота згуртованих, ініціативних, небайдужих і відповідальних людей, які живуть на мальовничій гірській і передгірській території Карпат;*
- *центр економічного зростання, яке забезпечується з дотриманням принципів сталого розвитку;*
- *місце для комфортного проживання, приємного гостювання і незабутніх вражень*

2.3. Стратегічне бачення розвитку Великобичківської селищної територіальної громади на період до 2027 року у Проєкті Стратегії розвитку пропонується досягати через реалізацію 3-ох стратегічних цілей:

1. Місцевий економічний розвиток громади.

2. Доступні якісні соціальні послуги в усіх населених пунктах громади.

3. Забезпечення потреб громади в сучасному просторовому, інфраструктурному, енергетичному плануванні і розвитку та в екологічній безпеці.

2.4. Проект – Стратегія розвитку і План заходів – гармонізується та узгоджується з такими чинними документами державного планування вищих територіальних рівнів:

- Регіональною Стратегією розвитку Закарпатської області на період до 2027 року.
- Державною Стратегією регіонального розвитку України на період до 2027 року.

Зокрема, гармонізованими і узгодженими є такі основні компоненти зазначених вище документів державного планування місцевого, регіонального і державного рівнів у сферах стратегічного планування, як Стратегічні бачення і системи стратегічних і оперативних цілей.

3. Те, якою мірою документ державного планування визначає умови для реалізації видів діяльності або об'єктів, щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля (у тому числі, щодо визначення місцезнаходження, розміру, потужності або розміщення ресурсів).

Для кожної з 3-ох визначених Стратегічних цілей Стратегії розвитку розробляються Оперативні цілі та Оперативні завдання (див. структуру цілей Стратегії розвитку). В рамках зазначеної структури (матриці) цілей розробляються проекти Плану заходів, серед яких можуть бути проекти, реалізація яких підлягатиме комплексу дій, досліджень і оцінок, відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» з метою прийняття (не прийняття, прийняття із застереженнями і зауваженнями тощо) рішення уповноваженого державного органу регіонального або всеукраїнського рівнів щодо провадження планованої діяльності на території Великобичківської селищної ТГ. Для таких проектів мають бути здійснені всі передбачені законодавством України процедури дій, досліджень і оцінки впливу на довкілля.

Оцінка впливу на довкілля здійснюється з дотриманням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, з урахуванням стану довкілля в місці, де планується провадити плановану діяльність, екологічних ризиків і прогнозів, перспектив соціально-економічного розвитку регіону, потужності та видів сукупного впливу (прямого та опосередкованого) на довкілля, у тому числі з урахуванням впливу наявних об'єктів планованої діяльності та об'єктів, щодо яких отримано рішення про провадження планованої діяльності або розглядається питання про прийняття таких рішень.

Проект Стратегії та Плану заходів не містить конкретних рішень про впровадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, у тому числі щодо надання документів дозвільного характеру на провадження такої діяльності.

Стратегія визначає концептуальні стратегічні цілі, оперативні цілі і завдання перспективного розвитку Великобичківської селищної територіальної громади, і не містить конкретних проектів здійснення господарської діяльності, та не визначає місцезнаходження, розміру, потужності або розміщення ресурсів. Водночас План заходів включає низку ідей проектів виконання завдань для реалізації стратегічних цілей, серед яких можуть бути проекти, що відповідно до

Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» підлягатимуть оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності. Для таких проєктів окремо має бути здійснена процедура оцінки впливу на довкілля.

4. Ймовірні наслідки:

а) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення:

В ході здійснення СЕО мають бути оцінені ймовірні наслідки реалізації Стратегії розвитку через виконання Плану заходів для таких **складових довкілля**:

- атмосферне повітря (особливо, на найбільш завантажених автотранспортом вулицях селища і у промислових зонах);

- водні ресурси (особливо, поверхневі водні ресурси – річки Тиса і Шопурка та озера в межах території громади у т.ч., штучні озера та ставки);

- промислові та тверді побутові відходи ТПВ, викиди та стоки, полігони ТПВ, контейнерні майданчики для збору ТПВ, відходи і ТПВ муніципальних, та приватних закладів на території селищної ТГ;

- земельні ресурси на всій території селищної ТГ, особливо в охоронних прибережних смугах р. Тиса і р. Шопурка;

- стан і динаміка змін біорізноманіття та рекреаційних і зелених зон селищної ТГ, особливо, у міських парках, скверах, набережних, зелених зонах прибудинкових територій і лісових масивах.

Зазначені наслідки для довкілля мають бути проаналізовані у тому числі:

- імовірні наслідки природних лих і техногенних катастроф (до прикладу - повеней, паводків, підтоплень або замулення, застою води, тощо);

- імовірні наслідки глобальних змін клімату та заходів з адаптації території міста до змін клімату з урахуванням тенденції ущільнення житлової забудови території сел. Великий Бичків.

б) для територій селища з природоохоронним статусом;

в) реалізація Стратегії та Плану заходів не чинитиме транскордонного впливу на елементи довкілля, тому відсутня потреба в оцінці транскордонних наслідків. Водночас проєкти, які увійдуть до Плану заходів і відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» підлягатимуть оцінці впливу на довкілля, окремо проходитимуть стратегічну екологічну оцінку, в т. ч., за потреби, щодо транскордонних наслідків для довкілля та здоров'я населення, до прийняття рішення про їх реалізацію.

5. Виправдані альтернативи, які необхідно розглянути, у тому числі, якщо документ державного планування не буде затверджено:

Базуючись на аналізі соціально-економічної ситуації в державі загалом та в громаді зокрема, а також прогнозах макроекономічних впливів можна припустити наступні сценарії розвитку:

1. Песимістичний сценарій розвитку.

Песимістичний сценарій розвитку формується за низки припущень, що тривкий у часі (горизонті планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан громади, як соціально-економічної системи, залишається незмінним або може погіршуватися, з огляду на продовження війни рф проти

України (до 2025 року) або її переходу в заморожений стан, що не дозволяє сформулювати стимули для розвитку країни, регіону, територіальної громади.

2. Стримано-оптимістичний сценарій розвитку.

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку будується на припущеннях, за яких формуються більш сприятливі зовнішні (глобальні та національні) і внутрішні (ті, які громада здатна створити самостійно) чинники впливу: громада активно використовує власні сильні сторони (конкурентні переваги) та можливості з метою нівелювання ризиків і загроз, які виникають з огляду на несприятливі умови суспільно-економічного розвитку країни. Основним лімітуючим фактором цього сценарію є ймовірність завершення війни не пізніше 2024 року, звісно, Перемогою України.

В основі Стратегії та Плану заходів закладено стримано-оптимістичний сценарій розвитку. В інтересах ефективного та сталого розвитку Великобичківської селищної громади та підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Стратегії розвитку та Плану заходів.

6. Дослідження, які необхідно провести, методи і критерії, що використовуватимуться під час стратегічної екологічної оцінки

Стратегічна екологічна оцінка здійснюється з метою прогнозування коротко-, середньо- та довгострокового впливу реалізації планувального документа на середовище життєдіяльності населення громади, виявлення потенційних загроз довкіллю та шляхів пом'якшення їхнього впливу на довкілля та стан здоров'я населення.

Послідовність дій з розробки Звіту про стратегічну екологічну оцінку Стратегії та Плану заходів передбачає:

- збір первинної статистичної інформації про поточний стан довкілля в розрізі впливу на основні його компоненти. Для проведення СЕО проєкту Стратегії розвитку та Плану заходів буде використана наступна інформація: експертні громадські доповіді про стан довкілля; статистична інформація; інформація, яка включена в інші акти законодавства, дотичні до проєкту Стратегії розвитку; дані моніторингу стану довкілля; експертні оцінки; інша доступна інформація;

- проведення аналізу та оцінки впливу реалізації Стратегії розвитку та Плану заходів на окремі компоненти довкілля та стану здоров'я населення;

- консультації з громадськістю та органами державної влади з метою врахування у проєкті Стратегії розвитку та Плані заходів обґрунтованих зауважень та пропозицій.

- консультації з транскордонними інституціями та уповноваженими особами сусідньої держави (за потреби).

Прогнозування соціально-економічних та екологічних процесів є важливим елементом стратегічного планування розвитку території. Тому всі етапи дослідження будуть проведені з врахуванням вимог нормативно-правових актів у сфері екологічної безпеки та санітарно-епідеміологічного благополуччя населення.

7. Заходи, які передбачається розглянути для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування

Для запобігання виникненню (появі) потенційних негативних наслідків виконання Стратегії розвитку та Плану заходів, а також зменшенні їх можливого негативного впливу пропонується реалізація комплексу заходів в розрізі компонентів довкілля: атмосферне повітря, водні ресурси, зелені і рекреаційні зони, русло р. Тиса, лісові масиви, земельні ресурси, поводження з відходами. Більшість заходів враховані під час підготовки Плану заходів.

Згідно з Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлено використання природних ресурсів громадянами, підприємствами, установами та організаціями з дотриманням обов'язкових екологічних вимог:

а) раціонального й економного використання природних ресурсів на основі широкого застосування новітніх технологій, а також – підходів екосистемних послуг;

б) здійснення заходів щодо запобігання псуванню, забрудненню, виснаженню природних ресурсів, негативному впливу на стан навколишнього природного середовища;

в) здійснення заходів щодо відтворення відновлюваних природних ресурсів;

г) застосування біологічних, хімічних і інших методів поліпшення якості природних ресурсів, які забезпечують охорону навколишнього природного середовища й безпеку здоров'я населення;

д) збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, що підлягають особливій охороні;

е) здійснення заходів щодо збереження й невиснажливого використання біологічного різноманіття під час провадження діяльності, пов'язаної з поводженням з генетично модифікованими організмами та інвазійними рослинами.

Також, будуть враховані заходи, спрямовані на запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків для здоров'я населення, визначатимуться відповідно до вимог Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».

8. Пропозиції щодо структури та змісту звіту про стратегічну екологічну оцінку

Структура звіту про стратегічну екологічну оцінку повинна враховувати вимоги статті 11 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» і містити наступну інформацію:

1) зміст та основні цілі документа державного планування (проєкту Стратегії розвитку), його зв'язок з іншими документами державного планування;

2) характеристику поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень);

3) характеристику стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними

даними, статистичною інформацією та результатами досліджень);

4) екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень);

5) зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування;

6) опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;

7) заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування (проєкту Стратегії та Плану заходів);

8) обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки);

9) заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

10) опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності);

11) резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10 цієї частини, розраховане на широку аудиторію.

9. Орган, до якого подаються зауваження і пропозиції та строки їх подання

Відділ економічного розвитку Великобичківської селищної ради ради.

Адреса: сел. Великий Бичків, вул. Грушевського, 108, Закарпатська область, Україна, 90615.

e-mail адреса: ekonom@bychkivrada.gov.ua (з поміткою в темі листа «Пропозиції до заяви про СЕО»).

Сценарії розвитку територіальної громади

Стратегічний вибір майбутнього розвитку Великобичківської територіальної громади відбувається в умовах, які характеризується значним ступенем невизначеності, одночасною ймовірністю реалізації кількох сценаріїв розвитку, які складатимуть вагомий (іноді – визначальний) вплив на соціально-економічний розвиток як на національному/регіональному, так і на місцевому рівнях. Якщо перша складова сценарних передумов (макрорівень) знаходиться поза межами впливу територіальної громади, то друга (мікрорівень) значною мірою визначається тими діями та рішеннями, які прийматиме (або ні) місцева влада та усі інші зацікавлені в місцевому розвитку сторони (місцевий бізнес, громадські інституції/лідери думок тощо). У своїй сукупності ці передумови групуються у альтернативну сукупність суперпозицій чинників зовнішнього і внутрішнього середовищ, які слід трактувати як базові при визначенні пріоритетів майбутнього розвитку громади.

Альтернативними виокремлюються дві бінарні площини чинників – песимістично-інерційна та оптимістично-проактивна. Вони і є підставою для формулювання двох типів сценаріїв розвитку територіальної громади.

Песимістично-інерційний сценарій розвитку Великобичківської територіальної громади базується на комплексі негативних/несприятливих для громади припущень щодо позиції чинників середовища її життєдіяльності, які протягом тривалого часу (до кінця поточного періоду стратегічного планування) визначатимуть умови та темпи подій та процесів, що у ній відбуваються: в соціальному, економічному та екологічному вимірах.

Якщо національний масштаб цих вимірів визначається апріорною умовою трансформації повномасштабних військових дій росії проти України у довготривалий/затяжний конфлікт з періодичними фазами його загострення, то місцевий масштаб принципово передбачає, що місцева влада залишатиметься пасивною в стосунку до дій та процесів, які відбуваються в громаді.

Базові припущення для песимістично-інерційного сценарію у **національному вимірі**:

- активні бойові зіткнення на фронті не вщухають. Вони супроводжуються ракетними обстрілами віддалених від фронту регіонів, що робить неможливим реалізацію інвестиційних важливих інфраструктурних проєктів, пов'язаних із відновлення/модернізацію критичної інфраструктури;

- економічний розвиток країни, Закарпатської області обмежений браком не лише прямих іноземних інвестицій: вітчизняний капітал також поставив «на паузу» власні проєкти. Обмежені капітальні видатки пов'язані майже виключно із заміною основних фондів, термін ефективної експлуатації яких вийшов;

- відбувається деструкція як критичної інфраструктури, так й індустріального потенціалу охоплених безпосередньо військовими діями регіонів України. Як наслідок цього – руйнація синергії інтеграційних зв'язків економічної країни, руйнація її цілісного господарського потенціалу;

- місцева влада та інші публічні інституції, з огляду на потребу реагування на

міграцію бізнесу в «безпечні» регіони, втечу населення з прифронтових/фронтових громад на ті ж таки більш безпечні території заходу й центру України, змушені зосереджувати свою увагу та фінансові ресурси на зазначених питаннях, почасти перенаправляючи ці ресурси з інших напрямків;

- прикладення зусиль на відновлення прифронтових/фронтових регіонів обумовлюється всеосяжними руйнування їхньої критичної інфраструктури (дорожньої, електро-, газо-, водо-, теплопостачання, каналізація). Передбачувано, це здійснюється також і за рахунок коштів Державного бюджету та інших (залучених в рамках міжнародних програм МТД) ресурсів, які могли б бути направлені від вирішення задавлених проблем територіальних громад, що знаходяться в «тилових» регіонах;

- більшість коштів бюджетів усіх рівнів (передусім - місцевого самоврядування) зосереджується на фінансуванні першочергових потреб (захищені статті видатків), допомозі Збройним силам і ветеранам і т. п.;

- спостерігається поступове акумулювання організаційних та фінансових ресурсів на центральному рівні, згортаються здобутки адміністративно-територіальної реформи, які передусім полягали у зростанні суб'єктності місцевої влади у вирішенні питань місцевого розвитку. В значній мірі це є об'єктивним наслідком потреб мобілізації фінансових, людських та організаційних ресурсів для перемоги у війні;

- наростають проблеми нестачі робочої сили та кваліфікованих працівників – як на національному, так і на місцевому рівнях. Загальнодержавна демографічна криза спричинена міграцією населення закордон, залученістю значної частини населення (в першу чергу – осіб чоловічої статі) у безпосередню участь у військових діях, організації волонтерської та іншої допомоги;

- соціальна допомога, утримання об'єктів соціальної сфери стає все більш відчутною у структурі видатків місцевих бюджетів. При чому все більша частина відповідальності у цій сфері перекладається з державного на місцевий рівень при браку одночасного збільшення ресурсного забезпечення;

- постанова КМУ № 590 від 09.01.2021 продовжує діяти у незміненому вигляді. Як наслідок, залишаються жорсткими обмеження на використання бюджетних коштів на капітальні видатки, що не унеможливорює вкладення в модернізацію та ремонт соціальної та інженерної інфраструктури в громадах.

- погіршення соціально-економічних умов призводить до скорочення/замороження/згортання діяльності окремих суб'єктів господарювання;

Базові припущення для песимістично-інерційного сценарію у **місцевому вимірі**:

- по відношенню до управління процесами розвитку громади в усіх її функціональних вимірах (економічному, соціальному, екологічному) як праводавча, так і виконавча гілки місцевої влади виявляють позицію «пасивного спостерігача», який лише адмініструє господарську активність всередині громади, жодним чином їх не стимулюючи та не регулюючи.

- місцева громадськість не відчуває власної суб'єктності у процесах, які відбуваються у Великобичківській територіальній громаді. Їхні пропозиції та

проекти, направлені на покращення умов проживання й самореалізації не знаходять підтримки з боку у місцевої влади.

- серед мешканців зростає пасивність, аж до узагальнення ставлення більшості, яка виражається фразою «моя хата скраю – нічого не знаю». Волонтерський рух, який часто у невеликих громадах складає вагомую частину ресурсу, необхідного для успішної реалізації місцевих розвиткових проєктів, залишається незадіяним, бюджет участі як інструмент активізації місцевого населення не задіяний;

- розвиток місцевого деревообробної промисловості, виробництва меблів поступово занепадає. Актуальна практика розподілу базової сировини, яка постає у результаті лісозаготівлі (продаж її виключно на умовах аукціону з рівним доступом учасників з різних регіонів країни) є лише однією з причин, які призводять до цього;

- відкриття пунктів пропуску з Румунією у смт Великий Бичків та с. Луг відкладається у «довгий ящик». Проєкт, за твердженням як української, так і румунської сторін «не на часі» з огляду на невизначену ситуацію в країні, брак фінансового обґрунтування тощо;

- особливо негативним наслідком для місцевого ринку праці, структура якого складалась десятками років, є міграція населення закордон, а також до великих міст;

- місцева влада не диспонує та, відповідно, не реалізує жодних програм, направлених на інтеграцію та соціальну підтримку внутрішньо переміщених осіб. Не маючи власного ресурсу та не займаючись залученням його із зовнішніх джерел, на місцевому рівні майже не реалізуються проєкти з будівництва соціального житла, проєкти, направлені на інтеграцію ВПО у життя громади. Спорадична активність у цих сферах є наслідком виключно органів державної влади, окремих місцевих громадських активістів тощо;

- утримання освітньої сфери (передусім закладів шкільної та дошкільної освіти) й надалі «з'їдає левову частку бюджету – понад 70%. Ситуація ускладнюється відсутністю зусиль місцевої влади, направлених на підвищення ефективності локальної освітньої мережі;

- комунальні заклади охорони здоров'я (первинна і вторинна ланки) працюють на рівні забезпечення мінімальних потреб: обладнання майже не оновлюється, фахівці низькомотивовані. Роль Великобичківської міської лікарні на регіональному фоні маргіналізується;

- рівень забезпечення актуальною містобудівною документацією населених пунктів, всієї території громади залишається на низькому рівні: роботи над розробкою комплексного плану просторового розвитку постійно відкладаються, генеральні плани, які в значній мірі відповідають сучасним потребам, диспонує лише Великий Бичків та Кобилецька Поляна.

Прогнозовані **результати реалізації** песимістично-інерційного сценарію для Великобичківської територіальної громади, будуть такими:

- відсутність проактивної позиції місцевої влади, яка накладається на погіршення умов господарювання в регіоні, країні, наростаючу тривогу за майбутнє України, яке залишається невизначеним призводить до зростання ролі

«буферної зони» у випадку України та статусу «периферійної території» для Великобичківської громади. Відсутність будь-яких перспектив для розвитку, відлякує інвесторів, мимоволі змушує їх розглядати країну як failed state з усіма наслідками цього неофіційного статусу: країна все більше стає залежною від зовнішнього фінансування, макроекономічна політика на рівні держави носить лише паліативний характер – економічні проблеми принципово не вирішуються, відтік інвестицій б'є рикошетом по фінансовій спроможності усіх рівнів публічного управління, в тому числі по місцевому рівні – рівні територіальних громад;

- згадана пасивність місцевої влади погіршує її конкурентні позиції по відношенню до інших територіальних громад, в першу чергу – громад Закарпатської області. Відсутність перспектив працевлаштування, брак програм соціальної допомоги та інтеграції внутрішньо переміщених осіб не дає змоги розглядати їх як потенційних мешканців – попри приязне навколишнє середовище, інші принади життя у невеликій громаді, розташованій в мальовничій пригірській та гірській зоні, у якості постійного/тимчасового місця проживання вони у більшості випадків обирають сусідні громади. Подібною логікою користуються також представники вітчизняного бізнесу, які розглядають різні альтернативи для релокації свого бізнесу на більш безпечні, віддалені від зони бойових дій території;

- відсутність перспектив розвитку на середньострокову перспективу, існуючий кадровий голод місцевих деревообробних підприємств, підприємств, зайнятих виробництвом меблів стимулює працівників, зайнятих у них, змінювати рід праці, перекваліфіковуватись або мігрувати до інших громад, великих міст у пошуках роботи. У стратегічному вимірі це нівелює значення іманентно притаманних для громади видів економічної діяльності, надовго втрачається можливість їх відродження;

- перманентно недофінансована соціальна інфраструктура (школи, дитячі садки, будинки культури, заклади охорони здоров'я) деградує. Спорадичні заходи з її модернізації та розвитку не мають системного характеру і лише консервують стан справ з минулого: застаріле обладнання, іноді необхідність роботи у пристосованих будівлях без належного їх ремонту. Діяльність у медичній сфері, сферах освіти, культури і спорту тримається в громаді майже виключно на ентузіазмі та відданості власній справі фахівців;

- місцеві підприємства, не бачать перспектив інвестування у місцеву економіку. Причинами цьому є і кадровий голод, і відсутність на необхідному рівні місцевої інженерно-транспортної інфраструктури, макроекономічна нестабільність в країні. Поряд з цим, місцевий бізнес, не маючи належного досвіду роботи на європейському ринку, не спроможний скористатись із можливостей лібералізації міжнародної торгівлі на осі «Україна-ЄС»;

- можливості бюджету Великобичківської територіальної громади, і без того обмежені у довоєнний період (базова дотація у розмірі 45 млн грн у 2021 році складала вагому складову його дохідної частини) продовжують зменшуватись. Це гостро ставить питання потреби зменшення видатків на рівні громади. При цьому можливості Державного бюджету також залишаються дуже обмеженими – в значній мірі залежними від прямої підтримки з боку міжнародних партнерів.

Першочергова стаття видатків на цьому рівні – це видатки на національну оборону.

Оптимістично-проактивний сценарій розвитку Великобичківської територіальної громади опирається на стримано позитивних для громади припущеннях впливу на громаду внутрішніх і зовнішніх чинників середовища її життєдіяльності. З огляду на інерційність процесів, які відбуваються в територіальних системах різного рівня інтеграції – національного, регіонального, місцевого (рівень територіальної громади), ці чинники, у середньостроковій перспективі залишаються принципово незмінними. При чому, основні детермінанти цих припущень мають одночасно об'єктивний, не залежний від громади, характер (національний) та суб'єктивний – такий, що дає змогу місцевій владі розглядати себе у якості суб'єкта управління соціально-економічних процесів на локальному рівні.

На національному рівні цей визначник окреслюється прогнозом, що війна росії проти України завершується в оперативній (в межах одного року) перспективі програшем росії у війні та відходом її за межі міжнародно признаних кордонів останньої. На місцевому рівні передбачається проактивність дій самоврядуванню щодо вирішення проблем місцевого характеру – при усій складності воєнної та післявоєнної ситуацій це саме по собі є цінністю.

Базові припущення для оптимістично-проактивного сценарію у **національному вимірі:**

- Україна принципово змінює розклад сил на фронті. Війська загарбника постійно відступають аж до їхнього повного колапсу, - колапсу, наслідком якого стає вихід українських військ до вересня 2024 року на межі міжнародно признаних кордонів України та відмовою росії продовжувати агресію проти неї;

- у світі різко збільшується зацікавленість Україною як місцем, привабливим для інвестування. З огляду на панівні серед закордонних та вітчизняних інвесторів стереотипи, об'єктивно краще збережену інженерно-транспортну інфраструктуру, бенефіціаріями такого інтересу стають передусім територіальні громади західних областей країни та її центру, зокрема – Закарпатської області;

- в активну фазу вступає відбудова зруйнованої критичної інфраструктури територій, які найбільше постраждали від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України. Що важливо, при цій відбудові застосовується системний, добре продуманий підхід, документально оформлений у вигляді прийнятих програм комплексного відновлення територій громад (її частин) і регіонів;

- демографічна ситуація поступово покращується за рахунок того, що сім'ї, місцеві мешканці, що виїхали закордон як до дати початку повномасштабної агресії, так і після повертаються на свою «малу батьківщину». З огляду на добрі перспективи працевлаштування, постійне покращення умов проживання, умов для самореалізації та навчання для дітей та молоді, цей процес набуває сталої тенденції. Водночас, хоча й частина внутрішньо переміщених осіб повертається додому, значний їх відсоток залишається на постійне проживання у Великому Бичкові та інших населених пунктах громади;

- завдяки успішній діяльності місцевого малого і середнього бізнесу (а отже – завдяки розширенню податкової бази), за допомоги міжнародних програм МТД

відчутним є зростання надходжень до місцевого бюджету, бюджетні асигнування дозволяють формувати бюджет розвитку, розміри якого щороку зростають

- методична та фінансова підтримка міжнародних партнерів, активна громадська позиція профільних об'єднань органів місцевого самоврядування, політична підтримка на рівні центрального законодавчого органу влади поступово призводять до того, що процеси децентралізації повноважень публічних органів влади знову повертаються у напрямку зростання суб'єктності місцевого самоврядування;

- зростання попиту на робочу силу, висококваліфікованих працівників при одночасній неспроможності покрити цю потребу за рахунок наявних в країні трудових ресурсів та процесів імміграції призводять до породження диспропорцій між попитом та пропозицією на ринку праці. Одним із її наслідків, а також завдяки лібералізації умов перетину кордону, є тиск на цей ринку праці в частині підвищенню рівня реальної заробітної плати найманих працівників;

- не зважаючи на те, що соціальна допомога, модернізація та розвиток соціальної інфраструктури в значній мірі зберігають свою вагомість як частина видатків бюджетів територіальних громад. Проте, підходи, закладені в бюджетному кодексі змінюються - відбувається перенаправлення фінансових ресурсів в напрямку збільшення покриття делегованих на місцевий рівень повноважень;

- ініціативи малого та середнього бізнесу, активність великих інвесторів справляють деталі помітніший позитивний вплив на економіку країни. Одним із вимірюваних наслідків цього є незмінно позитивне (вище 50 пунктів) значення індексу очікувань ділової активності Національного банку України.

Базові припущення для оптимістично-проактивного сценарію у **місцевому вимірі**:

- усі гілки місцевої влади у Великобиківській територіальній громаді внутрішньо скоординовані та налаштовані на максимальне використання наявних можливостей впливу на економічну активність в громаді, соціальні процеси, що в ній відбуваються, екологічний стан навколишнього середовища;

- для залученні мешканців до вирішення проблем місцевого розвитку активно використовується інструментарій «бюджету участі», інші види активізації місцевого населення. Відчуваючи, що до неї дослухаються, активна частина громадськості проявляє високий рівень готовності допомагати у реалізації важливих проектах місцевого розвитку, в громаді існує активний волонтерський рух: як у сфері допомоги ЗСУ, так і в інших важливих сферах;

- декларований рух України до Європейського Союзу набуває реальних обрисів: країна піднімається у рейтингах Doing Business, OECD та інших, що слугує вимірювальним доказом її успіхів у поступі до економічного розвитку. Для економіки Великобичківської громади це виражається у диверсифікації місцевої економічної бази: за рахунок туристичного кластеру, інтегрованого у регіональну туристичну пропозицію; за рахунок приходу приватних інвесторів, в тому числі в деревообробну галузь. Громада стає важливим центром меблевої промисловості із спеціалізацією на автентичній високоякісній продукції преміум-класу;

- відкривається один із можливих міжнародних пунктів пропуску на території

громади (сmt Великий Бичків), одночасно проходить обговорення другого подібного проєкту (с. Луг) на найближчу перспективу;

- бюджет територіальної громади зростає завдяки розширенню місцевої податкової бази: місцева влада диспонує інструментарієм, який дозволяє їй сприяти виходу господарюючих суб'єктів з «тіні». Зростає також економічна активність підприємств, що є основними роботодавцями та платниками до місцевого бюджету: ТОВ «ВГСМ», філії «Великобичківське лісомисливське господарство» ДСПП «Ліси України», ТОВ «Гама ВБ»;

- в громаді сформовано ефективну освітню мережу: закладів шкільної, дошкільної та позашкільної освіти. Завдяки фінансовій підтримці міжнародних фондів, власним ресурсам вдається підвищити їхнє матеріально-технічне забезпечення, рівень задоволеності мешканців з користування освітніми послугами зростає;

- завдяки ефективному використанню залучених зовнішніх та внутрішніх ресурсів Великобичківській міській лікарні вдається знайти власну спеціалізацію, заклад формує власну конкурентоспроможність на субрегіональному рівні.

- до 2027 року громада диспонує якісно розробленим комплексним планом просторового розвитку, генеральними планами населених пунктів, іншою уточнюючою містобудівною документацією (у місцях особливої ваги). Це дозволяє зробити процес її просторового розвитку транспарентним, в тому числі за рахунок усунення потенційних конфліктів як в середині громади (між різними місцевими групами зацікавлених сторін), так і з громадами, розташованими у безпосередній близькості.

У випадку правдивості в майбутньому припущень, визначених в рамках оптимістично-проактивного сценарію для Великобичківської територіальної громади, **результати його реалізації** матимуть такий вигляд:

- швидка перемога України у війні з росією відкриває перед країною перспективи повномасштабної відбудови її критичної інфраструктури. Хоча більшість подібних проєктів і фокусується на східних, південних та північних областях, вигоди від зацікавлення Україною як країною з високим інвестиційним потенціалом є всезагальними. Використовуючи переваги близькості до кордонів з ЄС, Закарпаття загалом та Великобичківська громада зокрема стають одними із тих територій, в яких реалізуються пілотні для повоєнного часу проєкти, пов'язані з прямими іноземними інвестиціями. У випадку Великого Бичкова та інших населених пунктів громади ці проєкти концентруються у традиційних для цього субрегіону галузях – деревообробка, виробництво меблів, туризм і рекреація. Водночас, відкриття митного переходу у межах адміністративного центру громади, середньострокові перспективи відкриття аналогічного об'єкту у с. Луг підвищують логістичний/транзитний потенціал територіальної громади;

- активність місцевої влади щодо регулювання соціально-економічних процесів на рівні громади, просування її інтересів назовні (як на національному, так і на міжнародному рівнях) дається взнаки: в громаду приходять закордонні інвестори, місцеві підприємства, які становлять її промислову основу (ТзОВ «ВГСМ», ТОВ «Гама ВБ», ТОВ «ПРОДФРЕШ») знаходять нові для себе партнерів по співпраці передусім в сусідніх Румунії та Угорщині). Великобичківська громада де-факто формує власну репутацію воріт України в

Європу – статус, який не на рівні декларацій, а на практиці має не кожна прикордонна громада;

- дієві зусилля місцевого самоврядування з інтеграції ВПО у життя громади (у співпраці з міжнародними та національними профільними інституціями-партнерами), повернення як цілих сімей, так і окремих мешканців з-за кордону оживляють місцеву культурну та спортивну активність. Окрім того, позитивні очікування перспектив економічного розвитку стимулюють активну частину місцевого населення до реалізації підприємницьких ініціатив у різних сферах, в тому числі у сфері туризму і рекреації (зокрема – в Кобилецькій Полянці);

- сукупність комунальних закладів освіти складає добре продуману, спроектовану та побудовану мережу, котра включає освітні установи різного статусу – від початкових шкіл до ліцеїв та закладів позашкільної освіти. Допомога міжнародних партнерів допомагає підвищити рівень їхнього матеріально-технічного забезпечення, започаткування практики обміну досвідом з громадами-партнерами з країн ЄС сприяють підвищенню фахового рівня та внутрішньої мотивації працівників. Вимірювальний результати цих якісних змін не такий швидкий, але сталий і поступовий – результати ЗНО/НМТ випускників місцевих шкіл з року в рік покращуються, в тому числі на фоні інших шкіл регіону;

Саме оптимістично-проактивний сценарій безальтернативно становить базу для здійснення першого стратегічного вибору - бачення майбутнього розвитку Великобичківської селищної територіальної громади, логіка виникнення формулювання якого висвітлена у наступному розділі.

Одним із важливих методів аналізу факторів внутрішнього і зовнішнього середовища територіальної громади є аналіз SWOT, аббревіатура якого сформована від заголовних літер назв груп цих факторів – Strengths (Сильні сторони), Weaknesses (Слабкі сторони), Opportunities (Можливості), Threats (Загрози.). Цей евристичний метод аналізу дозволяє виявити внутрішні характеристики громади, які, з огляду на довгострокову перспективу, стратегічне бачення та обрані пріоритети розвитку, можна розглядати як її конкурентні переваги або ж як недоліки; враховуючи відкритий характер системи, якою також є і будь-яка територіальна громада, для повноти картини необхідним є виокремлення шансів, які формують сприятливе підґрунтя для її розвитку, та загроз, котрі де-факто цей розвиток стримують.

Визначення найбільш вагомих факторів середовища Великобичківської територіальної громади здійснювалось за трьома напрямками, які дозволяють в повній комплексно оцінити стан і перспективи її зрівноваженого розвитку - економічним, соціальним та екологічним. Окремому оцінюванню підлягали також чинники, класифіковані як складові адміністративного середовища – середовища, що формує інституційну спроможність громади. Результати аналізу подано в табличній формі.

SWOT-аналіз Великобичківської територіальної громади

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Наявність багатих лісових ресурсів на передгірських і гірських територіях та традицій лісогосподарювання і деревообробки;</p> <p>2. Досвід прикордонного і транскордонного ділового та гуманітарного співробітництва (проекти у сферах охорони здоров'я, екології освіти тощо);</p> <p>3. Мультикультурний склад мешканців громади, який формує місцевий колорит</p> <p>4. Наявність гірських ландшафтно-рекреаційних ресурсів, заповідних територій, джерел мінеральних вод, сприятливий клімат для рекреації й оздоровлення;</p> <p>5. Багаторічні традиції збереження і розвитку гуцульської культури та духовності, (об'єкти історико-культурної спадщини, музично-пісенної і танцювальної творчості);</p> <p>6. Наявність високого природного ресурсного потенціалу відновних джерел енергії на території громади для розширеного генерування електричної</p>	<p>1. Неналежна якість доріг внутрішнього сполучення (в багатьох віддалених від центру селах громади);</p> <p>2. Критично високий відсоток земель державного лісового фонду на території громади, (на їх розвиток територіальна громада і селищна рада не мають впливу)</p> <p>3. Неналежний стан окремих будівель соціальної інфраструктури (в більшості сіл громади);</p> <p>4. Відсутність системи внутрішнього транспортного сполучення громадським транспортом між селами і центром громади;</p> <p>5. Наявність сталих тенденцій від'ємного природного приросту населення; (високий рівень трудової міграції);</p> <p>6. Недостатність вільних і придатних для житлового будівництва та інвестування в економічний розвиток земельних ділянок;</p> <p>7. Слабкий розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури;</p> <p>8. Неналежні рівень і якість надання медичних послуг у віддалених селах територіальної громади;</p>

<p>енергії.</p> <p>7. Вигідне географічне розташування (близькість до кордону з Румунією і на автошляху державного значення Мукачєво-Рогатин)</p> <p>8. Збереження на місцевому рівні вторинної ланки медичної допомоги – діюча Великобичківська міська лікарня</p> <p>9. Позитивна вікова структура населення – висока частка осіб у віці, молодшому за працездатний</p> <p>10. Високий рівень самоорганізації та громадської активності мешканців</p>	<p>9. Відсутність системи та інституцій підтримки підприємництва і фермерства</p> <p>10. Відносно високий рівень безробіття при одночасному браку кваліфікованих кадрів (структурне безробіття);</p> <p>11. Невисокий рівень покриття сіл громади мережею вуличного освітлення;</p> <p>12. Відсутність водоочисних і протиаводкових систем (споруд) в населених пунктів громади.</p>
<p>Можливості</p>	<p>Загрози</p>
<p>1. Відновлення діяльності двох митних переходів з Румунією (в с. Луг та смт Великий Бичків)</p> <p>2. Розширення можливостей зовнішнього фінансування проєктів місцевого розвитку завдяки програмам міжнародного транскордонного співробітництва та розширення доступу до структурних фондів ЄС;</p> <p>3. Додаткове фінансове забезпечення розвитку гірських територій;</p> <p>4. Зростання популярності внутрішнього сільського і зеленого туризму в Карпатах;</p> <p>5. Зростання доступності енергозберігаючих технологій з метою скорочення енергоспоживання, у тому числі із застосуванням альтернативних джерел, зокрема біомаси, вторинної сировини, відходів, енергії природних явищ тощо;</p> <p>6. Активізація процесів євроінтеграції України з подальшим зміцненням соціально-економічних зв'язків прикордонних територій з сусідніми регіонами країн ЄС</p> <p>7. Підвищення інтересу та посилений попит на ринку до виробів з деревини, що впливає на сталий розвиток переробної промисловості та суміжних галузей</p> <p>8. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб – покращення місцевого демографічного потенціалу</p> <p>9. Розвиток сільськогосподарської кооперації у традиційних для громади галузях сільського господарства</p>	<p>1. Затяжна військова агресія росії проти України та продовження дії воєнного стану на території України;</p> <p>2. Тенденція до концентрації публічних фінансів на державному рівні;</p> <p>3. Глобальні кліматичні зміни, що можуть спричинити негативний вплив на природні екосистеми і комфортність життя у громаді (зниження ґрунтових вод, потепління клімату);</p> <p>4. Вимивання працездатного населення і скорочення людського ресурсу громади внаслідок посилення закордонної трудової міграції</p> <p>5. Зменшення уваги з боку держави та міжнародних грантодавців до «тилових» територій після перемоги і визволення окупованих територій України</p> <p>6. Загроза повеней (річки Шопурка, Апшиця, Косовська та їх притоки)</p> <p>7. Зростання цін на енергоносії</p> <p>8. Зменшення рівня купівельної спроможності населення, зростання кількості осіб, які проживають за межею бідності</p> <p>9. Збільшення диспропорцій між обсягом відповідальності місцевого самоврядування та його фінансовим забезпеченням</p> <p>10. Діючі обмеження щодо планової вирубки лісу, яка обмежує розвиток місцевої деревообробної галузі</p>

Матриці порівняльного аналізу зв'язків між чинниками внутрішнього та зовнішнього середовища слугують для ідентифікації тих чинників, які у стратегічному вимірі є визначальними для сталого розвитку Вилекобичківської територіальної громади. Візуалізація цих зв'язків передбачає два їх типи – тісний/сильний взаємозв'язок (відображається суцільною лінією) та в'ялий/слабкий (відображається пунктирною лінією).

Попарне порівняння взаємозв'язків між сильними та слабкими сторонами громади (внутрішнє середовище) з одного боку та можливостями і загрозами (зовнішнє середовище) з іншого дає змогу сформуванню чотирьох типів матриць, аналітична цінність яких полягає у можливості аналізу цих білатеральних сполучень:

«Порівняльні переваги»

За допомогою матриці зв'язків сильними сторонами та можливостями, ідентифікуються найбільш перспективні характеристики громади, які найбільш дієвим чином абсорбують вплив зовнішніх факторів і, як наслідок, мають потенціал стати драйвером соціально-економічному розвитку громади;

«Ризики»

Ця матриця висвітлює накладання загроз зовнішнього середовища на слабкі сторони територіальної громади. Таким чином, в контексті посилення впливу ймовірності реалізації негативного сценарію розвитку, виявляються найбільш ймовірні ризики для її майбутнього;

«Виклики»

Матриця взаємних сполучень у цьому випадку будується між слабкими сторонами та можливостями зовнішнього середовища - можливостями, які дозволяють зменшити вразливість територіальної громади та подолати негативні тенденції (тренди), які в ній відбуваються;

«Протидія»

Взаємозв'язки сильних сторін та загроз дозволяє визначити ті переваги, якими диспонує територіальна громада, що дозволять нівелювати/зменшити вплив загроз, які потенційно виникатимуть.